# Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

**Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси**

№ 39 (10.288).

1992 йил 25 февраль сешанба

Баҳоси 60 тийин.


*Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони*

## ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР ВАЗИРЛИГИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикасининг ягона ташқи иқтисодий сиёсатини ўтказиш, ташқи бозорда умумдавлат манфаатларини таъминлаш, чет мамлакатлар билан иқтисодий, техникавий ва савдо ҳамкорлиги самарадорлигини ошириш, бу соҳада бошқарувни такомиллаштириш ва халқаро миқёсдаги самарали ишда ташқи иқтисодий фаолият қатнашчиларига зарур шарт-шароит яратиш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Ташқи савдо ва хорижий алоқалар давлат комитети негизида Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги ташкил этилсин.

Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги қошида Ўзбекистон Республикаси Халқ Хўжалиги Ютуқлари Кўргазмаси негизида тижорат-реклама маркази ташкил этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатасининг ишлаб чиқариш фирмалари амалга оширадиган четга чиқариладиган ва четдан олинадиган товарлар экспертизасини ўтказиш, чет элларда кўргазмалар ва ярмаркалар ташкил этиш, шунингдек, реклама хизматлари кўрсатиш вазифалари Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига ўтказилсин.

2. Қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги фаолиятининг асосий вазифалари ва йўналишлари этиб белгилансин:

хорижий мамлакатлар билан ҳамкорликнинг республика учун устивор йўналишларини белгилаш асосида давлат ташқи иқтисодий сиёсатини шакллантириш ва ўтказиш, ташқи савдони рағбатлантириш воситаларини ишлаб чиқиш;

ташқи иқтисодий фаолиятни давлат йўли билан тартибга солиб туриш, ташқи иқтисодий фаолиятнинг Ўзбекистон ҳудудида иш кўраётган қатнашчилари ана шу фаолиятни амалга оширишнинг белгиланган тартибга қандай риоя этаётганликларини назорат қилиш;

Ўзбекистонда ва ундан ташқарида республиканинг ташқи иқтисодий манфаатларини ифодалаш;

ташқи иқтисодий алоқаларни ривожлантириш учун ташкилий-ҳуқуқий ва иқтисодий шарт-шароитларни яратиш;

Ўзбекистонни жаҳон хўжалик алоқаларига фаол жалб этиш йўли билан республика халқ хўжалиги ва аҳолисининг хорижий мамлакатлар маҳсулотига бўлган эҳтиёжини қондириш;

ташқи иқтисодий алоқалар тармоқлари мажмуини ривожлантириш, жумладан, ахборот тизимларини вужудга келтириш, транспорт-экспедиторлик хизматини таъминлаш, четга чиқариладиган ва четдан олинадиган товарларга шаҳодатнома бериш;

республиканинг четга мол чиқариш қувватини оширишга оид таклифларни ишлаб чиқиш;

республика иқтисодиётига хорижий сармояларни жалб этиш ва улардан самарали фойдаланиш, жумҳуриятнинг маблағларини чет элларда оқилона жойлаштириш;

жумҳуриятда, шунингдек, чет элларда Ўзбекистон ташқи иқтисодий фаолияти қатнашчиларининг манфаатларини ҳимоя қилиш, Мустақил давлатлар ҳамдўстлигига аъзо бўлган давлатлар билан, шунингдек, бошқа хорижий мамлакатлар билан ташқи иқтисодий алоқалар масалаларида ҳамжиҳатликни таъминлаш.

3. Белгилаб қўйилсинки, Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг ўз ваколати доирасида қабул қилинган қарорлари вазирликлар, идоралар, концернлар, уюшмалар, корхоналар ва муассасалар, маҳаллий ҳокимият ва бошқарув идоралари, мансабдор шахслар ва фуқаролар ижро этиши учун мажбурийдир.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси икки ҳафта муддат ичида Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилсин, вазирлик тузилмасини ва унинг ҳақидаги Низомни тасдиқласин, республика ҳукуматининг меъёрий ҳужжатларини ушбу Фармонга мувофиқлаштирсин.

5. «Ўзбекистон ССР Ташқи савдо ва хорижий алоқалар давлат комитетини ташкил этиш тўғрисида» 1990 йил 12 июлдаги Фармон ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри, 1992 йил 21 февраль.

*Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони*

### ЎРТОҚ Ў. Т. СУЛТОНОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР ВАЗИРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Ўткур Тўхтамуродович СУЛТОНОВ Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазири этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри. 1992 йил 22 февраль.

## НОТАЛАР АЙИРБОШЛАНДИ

Исроил Республикасининг ҳукумат делегацияси Тошкентга келди. Делегацияга Исроил давлатининг Москвадаги фавқулодда ва мухтор элчиси Арье Левин бошчилик қилмоқда.

Делегация аъзоларини Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов қабул қилди ва Ўзбекистоннинг жаҳон давлатлари ўртасидаги ижтимоий-сиёсий ўрни ва уни 100 дан ортиқ давлат тан олганлиги ҳақида сўзлаб берди.

— Биз Ўзбекистон билан, шунингдек ҳамдўстликдаги бошқа мустақил давлатлар билан ўзаро ҳамкорлик қилишга тайёрмиз,— деди Арье Левин суҳбат чоғида. — Сизнинг республикангиз билан бу ҳамкорлик аслида анча илгари ўрнатилган яхши қўшничилик муносабатларимизнинг давоми бўлади.

Ўзбекистон Республикаси билан Исроил давлати ўртасида дипломатия муносабатларини ўрнатиш юзасидан ноталар айирбошланди.

**(ЎзА).**

## ИТАЛЬЯН ИШБИЛАРМОНЛАРИ ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов 21 февраль куни Италиядаги «Италграни» фирмасининг президенти Франческо Амброзио бошчилигидаги шу фирма делегациясини қабул қилди.

Икки ўртада бўлиб ўтган рўй-рост суҳбатда Ўзбекистон билан Италия ўртасида иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш билан боғлиқ масалалар ҳақида гаплашиб олинди. Иккала давлатнинг ўзаро муносабатлари тўла ишонч ва ҳурмат асосига қурилиши кераклиги таъкидланди.

Италиялик ишбилармонлар Ўзбекистоннинг иқтисодий имкониятлари — унинг бой табиий ресурслари, деҳқончилик — саноат салоҳияти билан таништирилди. Жумладан, бир қанча фойдали қазилмаларни, пахта, қоракўл, пиллани экспорт қилиш эҳтимоли ҳақида гап борди. Италия томонидан Ўзбекистонга баъзи озиқ-овқат маҳсулотларини етказиб бериш ҳақида, қўшма корхоналар барпо этиш, айниқса деҳқончилик маҳсулотларини қайта ишлайдиган технология линияларини яратиш тўғрисида ҳам гапирилди. Ўзбекистонда тузилиши мумкин бўлган шартномалар муҳокама қилинди. Иккала мамлакатнинг фирмалари ўртасидаги ҳамкорликка алоқадор масалалар тилга олинди.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, республика давлат ташқи савдо ва чет эллар билан алоқа комитетининг раиси Ў. Т. Султонов, Ўзбекистон Республикаси Миллий банкининг раиси Р. С. Азимов қатнашдилар.

**(ЎзА).**

● **ОҚҚЎРҒОН** ноҳиясидаги Ҳ. Олимжон номли жамоа хўжалигининг Сандқул Ҳолбоев бошлиқ ижарачи-деҳқонлари бу йил сабзавотдан мўл ҳосил етиштириб, аҳоли дастурхонига файз киритишни мақсад қилиб олганлар. Шунинг учун улар кўчат етиштиришга алоҳида эътибор беришмоқда. Иссиқхонада помидор, карам, бақлажон ва булғор қалампирининг серҳосил навлари етиштирилмоқда.

СУРАТДА: ижарачилар Мирзааҳмад Абдуллаев ва Ғофур Алимқуловлар карам кўчатини саралашмоқда.

М. МАХМУТОВ олган сурат.

## МУҲОЖИРЛАР ЮЛДУЗИ—ВАТАН!

Ғурбатда ғариблар... Йўқ, улар оч-яланғоч, бир бурда нонга зор муслиму муслималар эмас, улар қанча тўкин яшашмасин, шодмон бўлишмасин кўнгиллари тўлмайди, хуморлари тарқамайди. Бу Ватан, киндик қони тўкилган замин соғинчи, ана шу замин ҳумори... Шу сабабли юртдошларимиз «Муҳожирлар юлдузи — Ватан!» дейдилар.

Ўзбекистон Республикаси адиблари иттифоқи, «Билим» жамияти, Давлат телерадиокомпанияси, «Очун» ва «Турон» ижодий уюшмалари, «Мулоқот» ва «Шарқ юлдузи» ойномалари «Ватанни севмак иймондандур» рукнидаги «Истиқлол ва туркистонлик муҳожирлар» мавзуида илмий-маърифий анжуман ўтказдилар. Анжуман республика «Билим» жамиятининг залида бўлди. Унда чет элларга ҳижрат ихтиёр қилган адибу алломаларимизнинг тақдири ва илмий-ижодий фаолияти холисона талқин этилди.

Анжуманда М. Чўқаев, В. Қаюмхон, Боймирза Ҳайит ва бошқа ватандошларимиз хорижга қандай тарзда ҳижрат қилганлари ва нима сабабдан бориб қолганликлари, лекин қаерда бўлишмасин, сарсон-саргардон кезишмасин ватан соғинчи, ватан мустақиллиги қайғуси билан яшаганликлари алоҳида таъкидланди, улар ёзган шеърлар янгради, асарларидан парчалар ўқилди.

Анжуманда хорижда яшаётган юртдошларимизнинг қариндош-уруғлари, ёру биродарлари қатнашдилар.

**(ЎзА мухбири).**

**Пойтахтимизда узоқ йиллардан буён довруғи машҳур бўлиб келаётган Тошкент Кенгаши (собиқ Федорович) номли шифохона сўнгги йиллар мобайнида ўз кўркини йўқотаёзган эди. Шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармаси ва Ленин район соғлиқни сақлаш бўлими уни бу ҳолатдан қутқарди. Иқтисодий тангликка қарамай, касалхонани таъмирлаш учун зарур маблағ ажратилди. Бугунги кунда у тамомила ўзгача қиёфада. Бу ерда энг малакали шифокорлар ишлашмоқда. Қурувчилар шифохонани ўтган жума куни фойдаланишга топширдилар. Бу тантанали маросимда республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармаси ҳамда Ленин район соғлиқни сақлаш бўлими вакиллари иштирок этишди. Суратларда янги даволаш муассасасининг муолажа хоналаридан олинган лавҳалар.**

**Суратчи Р. ШАРИПОВ.**

## СССРнинг ИЧКИ ЗАЁМИ ОБЛИГАЦИЯЛАРИНИ РОССИЯНИКИГА АЛМАШТИРИШ МУМКИН

РОССИЯ ҳукумати 19 февралда 1982 йилги давлат ички ютуқлар заёми облигацияларининг бундан буёнги тақдири тўғрисида қарор қабул қилди.

20 февралдан Россия ҳудудида бу облигацияларни аҳолидан сотиб олиш ва сотиш ҳамда улар бўйича ютуқлар тиражини ўтказиш тўхтатилди. Ҳукумат Россия фуқаролари олдида собиқ СССР мажбуриятлари бўйича ўз ворислигини тасдиқлаб, уларга СССР Молия вазирлиги облигацияларини 1992 йилги Россия ички ютуқлар заёмига алмаштиришни таклиф қилади. Бу заёмлар Россия Федерацияси Молия вазирлиги томонидан чиқарилади. Алмаштириш 1992 йилнинг 1 октябридан 1993 йилнинг 1 октябригача давом этади. 1992 йилнинг 1 январидан 1 октябригача бўлган даврда облигациялар эгаларига йиллик 9 фоиз ҳисобидан даромад тўланади.

Бундан ташқари, 1 октябрдан облигацияларни давлатнинг бошқа қимматли қоғозлари ёки Россия жамғарма банкининг қимматли қоғозларига алмаштириш ёки уларни нақд пулга, бироқ сотишдан тушган маблағларни жамғарма банки ҳисобига ўтказиш шарти билан, сотиш мумкин.

Россия ҳукуматининг қарори облигациялар эгалари бўлган кўпчиликни қаноатлантирмаса керак. Шуни эслатмоқчиманки, Россия Президентининг Фармони бўйича республика Молия вазирлиги собиқ ССР Иттифоқи Молия вазирлигининг қонуний вориси ҳисобланади. Шу маънода иттифоқ молия органи чиқарган облигациялар тақдири тўғрисидаги қарорни, амалий сабаби маълум бўлса ҳам, тиражлар ўтказиш ва ютуқларни тўлаш учун маблағ йўқ, маънавий ва юридик бенуқсон, деб тан олиш даргумондир.

Аҳолидан облигацияларни нақд пулга сотиб олишдан воз кечишга қаратилган қарорнинг жиддий оқибатлари бўлиши мумкин. Давлат ички ютуқлар заёми облигациялари тугатиладиган тўлов воситаларига киради ва улар мақоми бўйича нақд пулга алмаштирилиши мажбурийдир. Бундан воз кечиш анча асосли сабаб — нақд маблағнинг етишмаслиги билан бўлса ҳам, принцип жиҳатидан фуқароларнинг давлатнинг қимматли қоғозларига нисбатан ишончини барбод этиши мумкин, унинг устига ишонч — бу фақат яқиндагина кўп сонли «музлатиб қўйишлар» ва заёмларни мажбурий тарқатишлардан кейин, буни катта авлод кишилари яхши эслайдилар, тикланган эди. Шу нуқтаи назардан давлатнинг ўткинчи ютуғи, айниқса, кўп сонли турли-туман, шу жумладан, давлатнинг қимматли қоғозлари муомалада пайдо бўлиши билан боғлиқ ҳолда давлат корхоналари оммавий уюшмаларга айланаётган даврда катта моддий йўқотишларга олиб келиши мумкин. Табиийки, Россия ҳукуматининг қарори фақат республика аҳолисига тааллуқлидир. Бизга маълум бўлишича, у МДҲ таркибига кирувчи бошқа давлатлар ҳукуматларига бу масала бўйича аниқлик киритиш таклифи билан мурожаат қилди. Яқинда Москвада МДҲ давлатлари молия вазирларининг маслаҳати бўлиб ўтди, у ягона фикрга келмади. Масала давлат бошлиқлари даражасида ҳал қилиниши керак, деган ягона гапда тўхталинди.

**Ирина ДЕМЧЕНКО,**
**(«Известия», 1992 йил, 21 февраль).**

## *Қишлоқ хабарлари*

### ОМБОРДАГИ БУҒДОЙЛАР

● ЎРТА ЧИРЧИҚ ноҳиясининг хўжаликлари омборхоналарида айни пайтда 1000 тоннадан кўпроқ буғдой сақланмоқда. Бу аҳолига Президент фармонига биноан тарқатилганидан ташқари олинган ҳосилдир. Шунингдек, Ўрта чирчиқликлар кузда ўз имкониятларидан келиб чиқиб, яна 2100 гектар ерга ҳам барака уруғи қадаган эдилар. Демак, бу дон унга айлантириладиган бўлса, аҳолининг талаби тўлиқ қондирилади. Ана шуларни назарда тутиб, жойларда ун тегирмонлари қурилишига киришилган эди.

Яқинда «Северний маяк» жамоа хўжалигидаги шоли тортиш цехи қошида ун тегирмони қуриш ишлари ниҳоясига етказилди. Уни қуриб битказишда Геннадий Ким, Вячеслав Тен, Илья Ким каби усталар катта ҳисса қўшдилар. Дарвоқе, унинг ишлаб чиқариш қуввати ҳам юқори бўлиб, бир кунда 40 тоннага яқин буғдойни унга айлантира олади. Яқин кунларда ишга туширилиши кўзда тутилаётган тегирмон дастлаб хўжаликнинг 100 тоннадан кўпроқ буғдойини тортади ва аҳолига тарқатади.

**М. БОЗОРАЛИЕВ.**

### ҲОЗИРЛИК КЎРИЛМОҚДА

● ПИСКЕНТ ноҳиясидаги «Пискент» давлат хўжалиги деҳқонлари баҳорги дала ишларига қизғин тайёргарлик кўришмоқда. Улар бу йил 4 минг 571 гектар майдонда деҳқончилик қилишади. 3 минг гектар ерда пахта, 23 гектар майдонда полиз, 70 гектар ерда картошка ва 60 гектарда сабзавот етиштиришни кўзлаган деҳқонлар айни пайтда суғориш шахобчаларини тартибга келтиришмоқда. Хўжалик механизаторлари ҳам мавсумга пухта ҳозирлик кўрмоқдалар.

### ҲОСИЛ МЎЛЛИГИНИ КЎЗЛАБ

● БЎКА ноҳиясидаги «Коммунизм» жамоа хўжалиги деҳқонлари бу йил 862 гектар майдонда деҳқончилик қилишиб пахта ва сабзавотдан мўл ҳосил етиштиришни ният қилганлар. Айни пайтда хўжалик деҳқонлари 52 гектар майдонни сифатли қилиб текислаб, экин экишга ҳозирлаб қўйдилар. Шунингдек, хўжаликда мавжуд еттита ҳайдов, 28 та чопиқ тракторлари, чизель, чигит ва дон экадиган сеялкалар мавсумга тахт қилиб қўйилди. Таъмирлаш ишларида Раҳим Саидов, Абдулла Алимтоев ва Шавкат Нуралиев каби созловчилар, айниқса кўпчиликка ўрнак бўлдилар.

**П. ЭРГАШЕВ.**

## *Янгийўл районида*

### КАСАНАЧИЛАР ҚУЁН БОҚИШАДИ

● РАЙОН саноат комбинати касаначилари халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш турларини кўпайтиришга алоҳида эътибор беришмоқда. Яқинда улар яна бир ишга қўл урдилар. Гап шундаки, район саноат комбинати томонидан Россиядан келтирилган кичик ферма жиҳозлари касаначиларга топширилди. Бу жиҳозлар қуён боқишга мўлжалланган. Улар тезда ишга киришиб ферма ташкил қилишди. Шу йилнинг ўзидаёқ касаначилар кўплаб гўшт ва тери олишни мўлжаллашаяпти.

### МАЛАКА ОШИРИШДИ

● ЯҚИНДА райондаги марказий шифохонада жамоа ва давлат хўжаликлари раҳбарларининг ўқуви ниҳоясига етди. Улар бу ерда кичик корхоналар ташкил этиш, солиқларнинг турлари ва уларни қўллаш тартиби, чет эллар билан иқтисодий алоқалар ўрнатиш, биржа савдоси каби турли мавзулардаги лекцияларни тинглашди.

Қизиқарли ва баҳс-мунозара асосида ташкил этилган машғулотларни Тошкентдаги бир қанча олийгоҳ ўқитувчилари олиб боришди. Хўжалик раҳбарлари бу ерда фойдали маслаҳатлар олишганлигини таъкидладилар.

### МАВСУМГА ШАЙ

● ДЕҲҚОН қаноти ҳисобланган техникани баҳорги дала ишларига тахт қилиб қўйиш шу куннинг долзарб вазифаларидан биридир. А. Ортиқов номли жамоа хўжалиги механик ҳайдовчилари мавсумга пухта ҳозирлик кўрмоқдалар. Улар шу кунгача 12 та чигит экиш сеялкаси, 23 та чопиқ, 19 та транспорт трактори ва бошқа техника воситаларини сифатли қилиб таъмирдан чиқардилар. Созлаш ишларида А. Собиров, А. Бекназаров, О. Тошбоев, Ю. Қамбаровлар барчага ўрнак бўлдилар.

**Х. МИРЗАЕВ.**

*Баҳор нафаси*

## КЎЧАТ ЭКИШГА КИРИШИЛДИ

Тошкент районидаги Қултепа қишлоғига баҳор эрта келади. Шунинг учун қиш чилласи чиқиши биланоқ бу ердаги Навоий номли жамоа хўжалиги меҳнатчилари далага отланишади. Тобига қараб ер тирмалаб, ариқ олишга киришадилар. Улар эртанги карам экиладиган майдонларга куздаёқ эгат олиб қўйишган эди. Гектар бошига 30 тонна маҳаллий ўғит чиқарилди.

— Сабзавотчилик навоийликларга ота касб. Ўтган йили шу соҳадан 2 миллион сўмдан кўпроқ соф даромад олинди. Фойданинг 1,5 миллион сўмдан кўпроғи меҳнатчиларга берилди, — дейди жамоа хўжалиги раиси Ғани ака Валиев. — Деҳқонлар куздаёқ 40 гектар ерга пиёз, 35 гектар ерга сабзи уруғи сепишган эди. Ҳозир эгатларда кўм-кўк майсалар бўй чўзмоқда. Парник хўжалиги ходимларининг иши айниқса қизғин. Чунки бу йилги ҳосил тақдири кўп жиҳатдан улар етиштирган кўчатлар сифатига боғлиқ. Карам, булғор қалампири, бақлажон, помидор уруғи бир текис ундириб олинди, помидор ниҳоллари расад қилиниб, уларни ўтқазиш ишлари бошлаб юборилди.

Навоийликлар бу йил 110 гектар ерда картошка, 80 гектар ерда эртанги карам етиштирадилар. Пленка ва бошқа анжомлар шайлаб қўйилганлиги мавсумни муваффақиятли бошлаш имконини берди. Ҳозирдаёқ бир гектар ерга карам экилиб, 3 гектар майдонга эртанги картошка уруғи қадалди.

П. НИШОНОВ,
ЎзА мухбири.

## МАКТАБ УЮШМА ОТАЛИҒИДА

Республикамиз пойтахтидаги Алишер Навоий номли Тошкент нафис санъати мактабида машғулотлар қизиқарли олиб борилмоқда. Бунда ижодий уюшмалар, санъат жамоаларининг ёрдамлари катта бўлмоқда.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳам бу хайрли ишдан четда қолгани йўқ. Уюшма бадиий ижод билан қизиқиб шуғулланаётган ёш истеъдодларга яқиндан кўмаклашиш тадбирларини кўриб қўйди. Нафосат билим даргоҳининг қобилиятли талабалари уюшма оталиғига олинди. Кўзга кўринган адиб ва шоирлар билим масканида бўлиб, уларнинг машқларини такомиллаштиришга амалий ёрдам бериб борадилар. Шунингдек вақти-вақти билан ёзувчилар сабоқларини ўтказиш ҳам режалаштирилди.

С. ОДИЛОВА.

## ТАДБИРКОРЛИК БЕҲУДА КЕТМАЙДИ

БЕКОБОД цемент комбинати жамоаси ишлаб чиқараётган маҳсулотларнинг зарурлиги ҳақида гапириб ўтирмаса ҳам бўлади. Бу ҳаммага маълум. Ҳар йили унинг дарвозасидан вагонлар ва автотранспорт воситаларига ортилиб жўнатилаётган цемент, шифер асбестцемент қувурлари юзлаб, минглаб бинолар ва иншоотлар қурилишида, бинокорлик материаллари саноати корхоналарида кенг ишлатилмоқда.

Бу маҳсулотларга талаб эса йилдан-йилга ортиб бораяпти. Жамоа ана шу талаб даражасида ишлаш учун барча имкониятларни ишга солишга астойдил интилмоқда. Шу мақсадда ҳар йили кўплаб ташкилий-техникавий тадбирлар амалга оширилмоқда. Мавжуд бўлинмалар тўла қайта қурилмоқда, янги асбоб-ускуналар жорий этиляпти, ишлаб турганлари эса такомиллаштирилмоқда. Кейинги йилларда илғор иш усулларини қўллашга ҳам эътибор кучайди. Қисқаси, жамоа ҳозирги иқтисодий парокандалик даври шарт-шароитидан келиб чиқиб, ишлаб чиқаришнинг бир маромда боришини таъминловчи омилларни қидириб топмоқда ва ишга солмоқда. Ишчидан тортиб корхона директоригача тадбиркорлик кўрсатмоқда. Бу эса зое кетмаяпти.

Кўп жиҳатдан шу туфайли ҳам комбинат ишчи-хизматчилари ўтган хўжалик йилида дуруст ишладилар. Хом ашё ва материаллар етказиб берувчилар билан алоқалар анча сусташганига қарамай ишда салбий ўзгаришлар сезилмади. Ҳамманинг бир ёқадан бош чиқариб аниқ мақсадни кўзлаб меҳнат қилиши туфайли ҳам шундай бўлди.

Жамоа йиллик режани асосий кўрсаткичлар бўйича тўла ва ошириб адо этди. Муҳим қурилиш материали — цемент ишлаб чиқариш топшириғи 100 фоиз қилиб адо этилди. Бундай маҳсулотдан қурилишларга 39 миллион сўмлик ёки 702 минг тонна етказиб берилди.

Бошқа маҳсулот турларини ишлаб чиқариш ва буюртмачиларга жўнатишда ҳам қолоқликка йўл қўйилмади. Шуни айтиш кифояки, Ўрта Осиёдаги барча мустақил давлатларга 53 миллиондан ортиқ шартли шифер жўнатилди. Бу билан йиллик режа икки ярим фоиз ортиғи билан адо этилди. Асбест-цемент қувурлари эса 500 километр ҳажмида тайёрланиб, буюртма тўла уддаланди.

Жамоа қатор қардош Ўрта Осиё республикалари буюртмаларини ҳам тўла ва ошириб бажарди. Биргина Тожикистон республикасига 140 минг тоннага яқин цемент, 345 минг шартли шифер етказиб берилди. Туркманистонлик қурувчилар эса комбинатдан 70 минг тонна цемент олдилар. Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин.

Корхонада аҳолига пулли хизмат кўрсатиш ҳам тобора кенгайиб бормоқда. Биргина ўтган йили юзларча минг сўмлик шундай хизмат кўрсатилди. Якка тартибда уй қурувчиларга комбинатда ишлаб чиқарилаётган бинокорлик материалларидан муайян миқдорда сотилди.

Лекин бу йил катта қийинчиликлар олдида турилибди. Илгари йўлга қўйилган иқтисодий ҳамкорликдан путур кетмоқда. Аҳвол тобора танглашяпти. Лекин комбинат жамоаси ва раҳбарлиги қўл қовуштириб ўтираётгани йўқ. Шундай оғир шароитларда ҳам ишлаб чиқаришнинг бир маромда боришини таъминлашга эришиш учун барча чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Маълумки, илгари корхонага Новокузнецкдаги металлургия корхоналаридан бири 100 миллиметрли ва кинлерни майдалашга хизмат қилувчи золдирлар, Краснокаменскдаги корхона эса металл тўрлар, Донецкдаги заводларнинг бири ўтга чидамли махсус ғиштлар етказиб берарди. Ўтган йили ҳам бирмунча сусташган ўзаро иқтисодий ҳамкорлик бу йил ҳали тикланганича йўқ. Улар билан алоқа боғлаш тўғрисидаги барча уринишлар зое кетмоқда.

Шунинг учун зарур материаллар ва хом ашёларни етказиб берувчи янги-янги манбаларни қидиришга тўғри келаяпти. Бошқа ҳудудда жойлашган корхоналар билан ҳамкорликни йўлга қўйишда дастлабки натижаларга эришилди. Жумладан, Оренбург, Тува, шаҳарларидаги, Байкалорти минтақасидаги корхоналар билан материаллар ва хом ашё етказиб бериш бўйича шартномалар имзоланди. Ҳозирги вақтда Донецкдаги ўтга чидамли ғишт ишлаб чиқарувчи завод билан шундай иқтисодий, алоқаларни йўлга қўйиш учун музокаралар олиб борилмапти.

Жамоа ўз имкониятларини ва хом ашё ҳамда материаллар етказиб берувчи корхоналар билан тузилган шартномаларни ҳисобга олиб бу йил маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини ўтган йилгидан камайтирмасликка аҳд қилди. Тузилган режага мувофиқ халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун 702 минг тонна цемент ишлаб чиқарилади. Бундан ташқари 500 километр асбест-цемент қувурлари, шартли 52 миллионта шифер, 75 минг тонна оҳак ҳамда 600 минг тонна клинкер тайёрланади ва буюртмачиларга етказиб берилади.

Ишлаб чиқариш ҳажмини камайтирмаган ҳолда кенг ҳажмда қайта қуриш ишларини олиб бориш ҳам назарда тутилмоқда. Қатор печлар такомиллаштирилади. Ишлаб чиқаришнинг қолоқ участкаларини қайта ускуналаш ҳам назарда тутилмоқда. Сўзи билан иши бир жамоа бу йилги катта ва масъулиятли режаларни ҳам шараф билан уддалайди, деб ишонч билдирамиз.

А. АШУРОВ,
А. БОБОНАЗАРОВ,
«Бекобод ишчиси» рўзномаси ходимлари.

## *Ўзбекистон Фанлар академиясининг илмий муассасаларида*

# ЗАМИН ҚАЪРИДА ХАЗИНАЛАР КЎП

**Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги, собиқ Иттифоқ, жумҳурият миқёсидаги бир қатор мукофотлар совриндори Иброҳим Ҳамробоевич ҲАМРОБОЕВни кўпдан танийман. У бир неча йилдирки, Республика Фанлар академиясининг Ҳабиб Абдуллаев номли геология ва геофизика илмий тадқиқот билимгоҳига директорлик қилиб келмоқда. Олим ўз соҳасининг чинакам фидойиси. Фаолияти давомида кўп тоғлар, даралар, саҳроларни кезиб чиққан. Болалигиданоқ меҳри тушган заминга садоқати кучли. Ҳатто фарзандлари номларини ҳам она ер бағридан нур таратган қимматбаҳо тошлар номи билан атаган: Зумрад, Лаълихон, Гавҳар, Забаржад, Феруза.**

**— Келинойингиз Меҳриниса адабиётни яхши кўрадилар, шунинг учун ўғилларимизга исмлар беришни улар ихтиёрига топширганман, — дейди олим, — топган номлари менга ҳам ёқади: Алишер, Улуғбек. Бугунги кунда ўғил-қизларимизнинг ҳаммаси ҳаётдан муносиб ўринларини олишган. Невараларим ҳам анчагина. Улар орасида ҳам мен исм қўйганлар бор: Биллура, Олмосхон...**

**Яна шуни ҳам айтиш керакки, Иброҳим Ҳамробоев номи жаҳон геолог олимларига ҳам машҳур. 1984 йилда минераллар бўйича халқаро комиссия Тошкент вилоятида топилган янги бир маъданни «Ҳамрабаевит» номи билан аташга қарор қилди. Канаданинг Торонто шаҳрида жойлашган бу ташкилот аъзолари айн шу таклифга деярли юз фоиз овоз берганлар.**

**Олимга Ўзбекистонда геология илму фанининг тарихий тараққиёти, республикамиз қазилма бойликларига асрлар давомида қилинган муносабатлар, конларнинг ҳозирги аҳволига доир саволлар билан мурожаат қилдим. Зероки, республикамиз мустақил бўлган бир шароитда жумҳурият замини остидаги бебаҳо хазиналар ўз кунимизга қай тарзда ярашини билиш нияти билан бу даргоҳга келган эдим.**

**— Иброҳим Ҳамробоевич, айтинг-чи, Ўзбекистонда геология илмиётининг ривожи тарихан қайси даврлардан бошланган? Истиқлолга эришган фидокор элимизга буни билиш муҳим деб ўйлайман ва умуман республикамиздаги геологик ҳамда геофизик ишлар ҳақида нималар дея оласиз?**

— Саволингизга жавоб бериш учун ўтмишга мурожаат қилмоқчиман. Бизга шу пайтгача маълум бўлган адабиётларга кўра Ўрта Осиёда, яъни қадимги Мовароуннаҳр, собиқ Туркистонда, шу жумладан Ўзбекистоннинг ҳозирги ҳудудида эрамиздан аввалги V—VI асрлардаёқ кўчманчи массагетлар Орол денгизидан тортиб Нурота тоғларигача бўлган манзилларда ердаги қазилма бойликлардан фойдаланишга ҳаракат қилганлар. Тарихчи Геродот ва жуғрофиёчи Страбоннинг қайд этишича, улар «темир ва кумушдан фойдаланмаганлар, аммо олтин ва мис кўп бўлганлиги учун уларни тирикчиликка ятратганлар». Бу фактни Ўзбекистон олтини ҳақидаги илк маълумот дейиш мумкин. Аслида диёримиздаги нодир бойликларни ўрганиш ва улардан кўпроқ фойдаланишга VI—XII асрлардан бошлаб киришилди. Хусусан, илмий тадқиқотлар мазкур даврда Қурамада, Кони Мансур, Лашкерек ва Фарғона водийсининг жанубида, Оҳангарон воҳасининг Акча, Кўчбулоқ, Қизил Олмасой каби ҳудудларида, Шош (ҳозирги Тошкент) атрофларида темир, мис, олтин, кумуш ва бошқа ноёб қазилма бойликлар бўлганлиги ҳамда уларга инсон қўли етганлигидан тўла далолат беради. Ҳатто бу босқичларда бойликларни қазиб олиб, улардан фойдаланиш шу қадар равнақ топдики, алломалар ана шу хазиналарга оид илмиёт билан шуғулландилар ҳам. Буюк фалакиётчи олим, жуғрофиёчи, риёзиёт илмининг сардорларидан бири — Абу Райҳон Беруний замин қучоғидаги минералларнинг физик хусусиятларини пухта ўрганиб, дунёга машҳур «Минерология» китобини яратди. Унда олтин, кумуш, мис, темир, қўрғошин, қалай ва бошқа эритмалар, маъданлар қаерда, қай ҳолатда, қандай жисмлар билан учраши мумкинлигини илмий асослаб берди. У «келажакда тоғлар остида, денгизлар тубида ер қатламларида эрийдиган ва эримайдиган моддалар топилади. Бу асрлар давомида шаклланиб боради» дея ёзган эди. Беруний Бадахшонда лаъл, ҳозирги Тожикистонда олтин, Фарғонада тошкўмир, нефть, смола, мўмиё, Илак (Ангрен воҳаси)да кўплаб қазилма бойликлар борлигини ўша вақтлардаёқ айтиб берган эди. Абу Али ибн Сино Самарқандга яқин тоғларни ўрганиб, уларга даҳлдор қазилма бойликлар тури денгиз тубида ҳосил бўлган деган илмий хулосага келган. Мутафаккирлар яратган тадқиқотлар асрлар ўтиши билан чет тилларга, рус тилига таржима қилинган. Шундан кейин мамлакатларнинг, айниқса чор Россиясининг олтинга кон бўлган Туркистонга қизиқиши жуда-жуда ортиб кетганлиги сизга тарихдан маълум.

**— Сизга маълум дейсиз-ку, домла, лекин ўз ўтмиш тарихимизни пухта ўрганмаганлигимиз учун бу маълумотлардан анча йироқман. Шу боис мен Чор Россияси Ўрта Осиёни босиб олгандан кейин ўлкамиз олтини билан қизиққанми ёки ундан олдинроқ ҳам кўз остига олиб қўйганми, деб сўрамоқчи эдим.**

— Ўрта Осиё қазилма бойликлари, бебаҳо олтини ҳақида Чор Россияси анча аввал хабар топган. Лекин шитоб билан қизиқиши XVII—XVIII асрлардан бошланган. Туркистонга келиб-кетиб юрган савдогарлар, подшоҳлик вакиллари бундай бой ўлканинг хазинасидан сармаст эдилар. Дурдоналаримиз ҳақидаги гаплар Пётр I нинг қулоғига етиб боргач, у маълумотнинг тўғри-нотўғрилигини билиш учун бир неча бор ҳудудимизга экспедиция йўллаган. Хусусан, 1717 йилда князь Александр Бекович Черкасский бошлиқ ҳарбийлашган экспедиция Бухорога — Ғарбий Қизилқумга кетатуриб, иссиққа дош беролмай, муваффақиятсизликка учрайди. Сўнгра шу йилнинг ўзида подполковник Ступин, 1719 йилда генерал-майор Лихарев, 1827 йилда эса Спасский раҳбар бўлган экспедициялар ҳам ҳеч нарсани уддалай олмай қайтадилар. Ўрта Осиё Чор Россияси томонидан забт этилганидан сўнг рус олимлари қизиқиши янада ортиб кетди. Улуғ Октябрь инқилобидан кейин эса Туркистонда геология, геофизика ишлари авж олди. Ўлкамиз бойлиги ҳақида назарий-илмий адабиётлар ҳам вужудга кела бошлади. Улар конларни ўрганар эканлар, Туркистон аҳолисининг илгари яшаб ўтган мутафаккирлари ақли олдида лол қолардилар. Чунки Ўзбекистоннинг деярли ҳамма олтин конларидан қадим замонлардаёқ фойдаланилган. Уларнинг айримлари миқёси жиҳатидан улкан ва қалин қатламларда бўлган. Тадқиқотлар жараёнида Совет даври мутахассисларини ер ости йўлларининг мустаҳкамланиш усуллари, замин тагидаги қазилма майдонларни очиб олиш маҳорати ҳайратда қолдирган. Илмий изланишлар Ўрта Осиёдаги 44 та олтин конидан 39 тасида қадимдан одамлар фойдаланганликларини кўрсатди. Фақат Ўзбекистоннинг Мурунтов, Кўкпатос, Томдибулоқ ва Чадаксой олтин конларида қадимги ўрганиш излари мутлақо сезилмади. Балки, авваллардаоноқ, улар тўғрисида ҳам алломалар бирон маълумотга эга бўлишлари мумкин, аммо Мурунтов конида қум билан аралаш олтин зарраларининг ҳаддан ташқари кукун тарзида учраши, уни ажратиб олиш мушкуллиги туфайли бу жойларга қўл теккизилмаган деган тахминларим ҳам йўқ эмас. Лекин бу конлар тўғрисида илгаридан ҳеч қанақа маълумотлар бўлмаганлиги аниқ. Кейинчалик эса уларнинг тилсимлари очилди.

**— Сизнинг суҳбатингиздан англашимча, инқилобдан кейинги даврда Ўзбекистон ер ости қазилма бойликларини ўрганишда москвалик, собиқ ленинградлик, умуман россиялик олимларнинг барибир ҳиссаси борга ўхшайди. Шундай эмасми? Уларнинг республикамиз геология илм фанининг ривожига таъсири қандай бўлган?**

— Шуни айтиш керакки, инқилобдан сўнг тоза кўнгил билан, республикада геология-геофизика илмини ривож топтириш мақсадида келган олимлар отрядлари кўп бўлди. Хусусан, Б. Н. Наследов, академик Д. И. Шчербаков, А. Ф. Соседко, Л. Л. Шилин, С. Ф. Машковцев, М. П. Русанов каби йирик мутахассис олимлар Нурота тоғларида, Карамозорда, Қизилқумда, Ўзбекистоннинг жанубида, Олмалиқ, Зарафшон, Ангрен ва бошқа шаҳарларда жадал қидирув ишларини йўлга қўйиб, жумҳурият ер ости бойликларининг қиёфаси ҳақида маълумотлар тўпладилар. Уларнинг келиши ўзбек геолог олимларининг шаклланиб олиши ва илм-фанда дадил қадам қўйишларида муҳим роль ўйнади. Республикамизда Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги Ҳабиб Абдуллаевдек билимдон, зукко, юксак истеъдодли тадқиқотчилар етишдиларки, улар кейинги авлодни тарбиялашга катта ҳисса қўшдилар. Ҳабиб Абдуллаев нодир металлар конларининг таркибини аниқлаш борасида баракали илмий ишлар қилди. У Нурота тоғларида топилган олтин ва ноёб металлар конларини ўрганиб, ер остидаги бойлик тоғни белбоғсимон ўраб олган, деган хулосага келди ва бу кейинчалик амалда ўз исботини топди. Ҳабиб Муҳаммедович раҳбарлигида Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг илмгоҳи олимлари ўша йиллардан бошлаб петрология ва металлогения бўйича олиб борган илмий изланишлар ҳамон катта аҳамият касб этмоқда. Республикада ана шу давр ичида йирик мутахассислар оёққа туриб олдилар. Ҳ. Тўлаганов, Х. Узоқов, Н. Назаров, Х. Раҳматуллаев, М. Усмонов, Б. Г. Гарковец, Н. Е. Вольфсон каби ўнлаб олимлар, мутахассислар геология қидирув экспедициялари билан ҳамкорликда Ўзбекистонда ноёб қазилма бойликларни топиш бўйича мукаммал тадқиқотлар ишлаб чиқдилар. Бу ўринда мен собиқ Иттифоқ геология вазирлиги вакиллари конларни топишда фаол қатнашганликларини алоҳида қайд қилмоқчиман. А. В. Сидоренко, А. Б. Габелко, Б. В. Колокольчиков, П. А. Шехтманлар ўлкамизда самарали тадқиқотлар олиб бордилар.

**— Домла, Геология ва геофизика илмгоҳи олимлари, мутахассисларининг йирик муаммоларни ҳал этаётганликларидан хабардормиз. Уларнинг изланишлари Ўрта Осиё миқёсидаги назарий масалалар ечимини ҳам таъминламоқда. Лекин биз ўзингиз очган конлар ҳақида, айниқса Сиз кашф этган Мурунтов конининг «таржимаи ҳоли» ҳақида ҳам гапириб берсангиз, деган истакда эдик.**

— Илмгоҳимизда асосан, қазилма бойликларни топиш билан боғлиқ назарий муаммолар устида ишланса ҳам, Ўзбекистонда очилган конларнинг 50 фоизида олимларимиз ҳиссаси бор. Аслида ҳар бир геолог-тадқиқотчи, мутахассис хизмати ана шу билан белгиланади, дейишим мукин. Бу борада мен ҳам озми, кўпми тадқиқотлар олиб бориб, бир мунча самараларга эришганман. Сўраганингиз учун бу ҳақда нокамтарлик бўлса ҳам баъзиларини айтиб бермоқчиман. 1947—1956 йиллар мобайнидаги Ўзбекистон ғарбида қазилма бойликларнинг магматик ва постмагматик шаклланишини таҳлил этиб, бу ҳудуддаги хазиналарнинг пайдо бўлиш хусусиятларини илмий тадқиқ қилдим. Жиззахдан бошлаб Қизилқумдаги Томдитоғ массивларининг жанубий ва шимоли-шарқий қисмигача бўлган манзилнинг ноёб бойликлари қиёфасини яратдим. 1953 йилда мен раҳбарлик қилган бир гуруҳ олимлар билан Чармитон олтин конини очишга муваффақ бўлдик. Қидирув ишлари борасидаги қатор назарий тадқиқотларим Мурунтов руда майдонини очиш, кейин эса Мурунтов Томди олтин конларини очиш имконини берди. Бу борадаги хизматларимиз ҳукумат томонидан юксак тақдирланганини, менимча, кўпчиликка маълум. Мен улар тўғрисида тўхталиб ўтирмайман. Лекин шуни айтишим керакки, Мурунтовнинг очилиши Ўзбекистоннинг чиндан ҳам «Олтинга кон ўлка» эканлигини яққол кўрсатиб, бутун мамлакат эътиборини диёримизга қаратди. Очган конларимнинг бирма-бир санамай қўяқолай. Чунки нимагаки эришган бўлсам, илмий-тадқиқот билимгоҳимиз жамоаси билан биргаликда қўлга киритган ютуқларим деб ҳисоблайман. Бошқа олимлар қатори ҳамон изланишда давом этяпман. Бундан буён конларимиз мустақил республикамиз халқига хизмат қилишини эслаганимда қалбим чин ифтихорга тўлади. Чунки биз Ўзбекистонда топилган дунёда энг соф деб ҳисобланган олтинни марказга жўнатардигу, аммо нафини кўрмасдик. Энди ҳали «уйқуда ётган» олтин конларимиз оз эмас. Булар жумҳуриятимиз аҳолисига қучоқ очиши табиий. Шу ўринда яна бир нарсани қайд қилмоқчиман. Йиллар давомида маҳсулотлари марказга жўнатиб келинган олтин конлари атрофида олимларимиз қидирув ишларини изчил олиб бормоқдалар. Чунки бундай конлар теварагидан ноёб қазилма бойликлар ўрин олганлиги фан исботламоқда. Қолаверса, фойдаланилган конлардан яна маҳсулот олиш чораларини ҳам амалга оширяпмиз. У ерда аввал ишланганлар конларнинг унумдорлигидан тўла фойдаланмаганлар.

**— Иброҳим Ҳамробоевич, рўзномамиз мухлисларини Тошкент вилоятида топилган ва топилаётган ер ости хазиналари ҳам қизиқтиради. Бу борада нималар деёласиз?**

— Шуни айтиш керакки, Шош жуда қадим-қадимлардан ноёб қазилма бойликлари билан донг таратган. Унинг «Шарқ дарвозаси», «Савдо маркази» деб аталиши бежиз эмас. Илгарилари яшириб келинган бўлса ҳам, ҳозир очиқ-ойдин айтиш мумкинки, вилоят ҳудуди энг қимматбаҳо металларга бой. Уран, олтин, мис, кумуш ва бошқа бойликлар шулар жумласидандир. Ангрен кўмири, Олмалиқ мис, олтин, Қалмоққир олтин конлари туфайлигина ана шу ҳудудларда гўзал шаҳарлар, қўрғонлар қад кўтарганлигини таъкидлашим мумкин. Мис қазиб олиш бўйича Тошкент вилояти собиқ Иттифоқда етакчи ўринда туради. Қўрғошин, рух конларидан маҳсулот қазиб олиш жараёнида рений, кадмий каби элементлар ҳам олинмоқдаки: улар қиммати жиҳатидан олтиндан устун туради. Тошкент вилоятининг ҳудудида топилган фтор элементининг минерали, фтороҳак аралашмаси республиканинг бошқа бирор ҳудудида учрамайди. Бу аралашма топилиши билан жумҳуриятда кимё саноати, айниқса, алюминий уран қўлланиладиган саноат соҳалари анча жадал ривож топмоқда.

Сизга яна ҳали ҳеч кимга маълум бўлмаган сирни ҳам айтай. Ангренга яқин бўлган Шовотсой адирликларида, Оҳангарон — Ангрен оралиғида дунё бўйича ҳали ҳеч бир мамлакатга маълум бўлмаган литий хазинаси очилди. Космик технологияда ишлатиладиган бу маъдан тури яна такрор айтаман, жаҳоннинг бирор мамлакатида йўқ. У ҳозирча бизнинг шошилмай ишлатадиган бойлигимиз бўлиб турибди. Ер ости шундай катта бойликларга эгаки, унда фақат ноёб металларгина эмас, халқ хўжалиги учун иссиқлик берадиган конлар ҳам талайгина. Йирик геолог мутахассис, илмгоҳимиз лаборатория мудири Юрий Николаевич Зуев бошчилигидаги тадқиқотчилар «Ер устки қатламининг иссиқлик берувчи маҳсулотлари хусусиятлари»ни ўрганмоқдалар. Улар Тошкент вилоятидаги Шредер боғдорчилик бирлашмасининг Чимкент вилояти билан чегарадош ҳудудигача бўлган манзилгоҳ остида бир неча йилларга етадиган иссиқлик манбаи яшириниб ётганлигини аниқлаб, унинг ишланма харитасини яратиб қўйганлар. Йиллар ўтиб, бу бойлик иссиқхоналарга, уй-жойларни иситишга хизмат қилади. Қолаверса, Тошкент вилояти минерал сувлар макони эканлиги ҳам кўпчиликка маълум. Бу шифобахш сувлар, балчиқлар неча-неча беморларни дардлардан халос этмоқда.

**— Раҳмат, жавобингиздан қаноат ҳосил қилдим. Яна республика миқёсидаги мавзуга қайтсак. Ўзбекистонни олтинга кон ўлка деяпмиз. Ҳақиқатан ҳам, тарихий манбалар бундан тўла-тўкис далолат бериб турибди. Ҳар йили марказга ўртача неча тоннадан олтин жўнатиларди?**

— Илмгоҳимиз тадқиқотчиларининг асосий ишлари изланиш. Очилган конларнинг ишланмаларини, тайёрлаш, қидирув олиб бориб, конларни очишдан иборат. Аммо олтинни қазиб олиш ва жўнатиш билан бошқа ташкилот шуғулланади. Шунга қарамай, саволингизга жавоб беришим мумкин. Ҳар йили ўртача марказга 55—60 тоннадан тилла жўнатиларди. Бу олтинлар софлиги жиҳатидан жаҳондаги бошқа мамлакатлар олтинларидан анча устунлигини яна бир бор таъкидлаб қўймоқчиман.

**— Шунча бойликка эга бўлиб туриб халқимиз ҳали ночор яшаётганлиги жуда афсуслантиради, кишини. Шундай эмасми?**

— Ҳозир бу борада дардлашмай қўяқолайлик. Марказга фақат олтиннинг ўзинигина бермаганмиз-ку, ахир. Бошқа нодир металлар ҳам Иттифоқ хазинасига тушган.

**— Энди олтинларимиз ўзимизга қолаётгани ростми? Кўпчиликка бу борада равшанлик керак.**

— Истиқлол бизни ёруғ кунларга етакламоқда. Ўтган йилнинг охиридан бошлаб марказга олтин бериш бас қилинди. Энди уни жамғарадиган хазинахона қурилиши бошлаб юборилган. У ерда қуйма олтинлар, кумушлар ва бошқа нодир металлар сақланади. Биз эса янги-янги конларни очаверамиз. Ҳали оёқ етмаган жойлардаги нодир бойликларимизни қазиб олиш учун илмий ишланмалар тайёрлаймиз. Лекин бир нарсани айтишим шарт. Заминимиз бойликлари албатта беҳисоб эмас. Улар бир неча авлодларимизнинг ҳам насибалари, неъматлари эканликларини унутмайлик. Демак, улардан оқилона фойдаланиш бугунги кундаги муқаддас бурчимиздир.

**— Мароқли суҳбатингиз учун раҳмат.**

**Суҳбатдош:**
**Саидвали ҲАСАНОВ.**

**Суратда: академик Иброҳим Ҳамробоев.**
**Суратчи Д. АҲМАД.**

## КЕРАГИЧА ЖАМҒАРИЛДИ

ТОШКЕНТ ноҳиясидаги Ғиёс Умаров номли жамоа хўжалиги деҳқонлари сабзавот етиштиришни кўпайтиришда ибратли ишларни амалга оширмоқдалар. Улар ўтган йили 5 минг тоннадан ортиқ сабзавот, 700 тонна картошка етказиб берган эдилар. Об-ҳаво анча ноқулай келган бир вазиятда бу анча юқори кўрсаткич ҳисобланади. Бунда Раззоқ Қаюмов, Обид Зокиров, Ғофир Тоҳиров, Абдураҳим Абдуазимов ўртоқлар бошлиқ бригадаларнинг ҳиссаси катта бўлди.

Айни кунларда хўжаликда кўклам экиш мавсумини уюшқоқлик билан ўтказиш учун бир қатор ишлар амалга ошириб қўйилди. 50 гектар майдондаги август ва саримсоқ пиёзлари ҳамда редиска баравж ўсмоқда.

Хўжаликда далага маҳаллий ўғит чиқаришга катта эътибор берилмоқда. Бу ишга кўплаб техника ва ишчи кучи жалб этилган. Деҳқонлар мазкур йилда далага 10 минг тонна ўғит чиқариб солишни кўзда тутганлар. Ҳозиргача 6 минг тонна жамғарилди. Шунингдек, 100 гектар ердаги баҳорги экинлар учун тайёрлаб қўйилган майдонларда эгат олинди.

Хўжалик деҳқонлари иложи борича мўл ва эртаки маҳсулот етиштириб, бу йилги қийин иқтисодий шароитда шаҳар аҳолиси турмушини, — кун кечиришини бироз бўлса-да, енгиллаштиришга ҳисса қўшиш учун астойдил ҳаракат қилмоқдалар.

Т. ЖЎРАЕВ.

## ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИДА

**ВОҚЕАЛАР, ХАБАРЛАР, ЯНГИЛИКЛАР**

### ТАТАРИСТОНДА РЕФЕРЕНДУМ ЎТАДИ

Татаристон Олий Кенгаши 1992 йил 21 март куни республика мақоми тўғрисида референдум ўтказишга қарор қилди. Қарийб 4 миллионли аҳолига шундай савол берилади: «Россия федерацияси билан, бошқа республикалар (давлатлар) билан ўз муносабатларини тенг ҳуқуқли шартномалар асосида тузаётган Татаристон Республикаси мустақил давлат, халқаро ҳуқуқ субъекти эканлигига розимисиз?»

### ПАРТИЯ АРХИВИ ҲАММА УЧУН ОЧИЛАДИ

«СТАРАЯ майдони сирлари»га ошно бўлиш учун унчалик оворагарчиликлар ва расмиятчиликларга ҳожат қолмаяпти. Энди ҳужжатлар сақланаётган марказдаги қироатхонада рўйхатдан ўтишнинг ўзи кифоя қиладиган бўлади. Шу йил март ойидан бошлаб КПСС Марказий Комитети архивлари билан танишишни истаган ҳамма киши учун улар очиб қўйилади.

### ҚАЛМИҚ РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ ҚАРОРИ

ҚАЛМИҚ Республикаси Олий Кенгаши сессияси бўлиб ўтди. Сессия республика номини ўзгартириш тўғрисида қарор қилди. Бундан буён у Қалмиқистон Хальмг Тангч Республикаси деб аталади.

### ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ БАЙРАМИ

ЎТГАН якшанба куни собиқ Совет Армияси ва Ҳарбий-денгиз флоти куни Ватан ҳимоячилари байрами сифатида нишонланди. Шу куни Россия Президенти ва бош вазири Б. Ельцин, Олий Кенгаш раиси Р. Хасбулатов ва Конституциявий суд раиси В. Зорькин Кремль девори ёнидаги Номаълум аскар қабрига гулчамбар қўйдилар. Маросимда Россия вице президенти А. Руцкой ва МДҲ Бирлашган Қуролли Кучлари Бош қўмондони Е. Шапошников ва бошқа раҳбарлар, ҳарбий бошлиқлар қатнашдилар.

### Н. НАЗАРБОЕВ БАЁНОТИ

ҚОЗОҒИСТОН президенти Н. Назарбоев Ҳиндистонга меҳмон бўлиб борди. У Деҳлида ўтказилган матбуот конференциясида Россия, Хитой ва Қўшма Штатлар стратегик ядро қуролларини бузиб ташламагунча Қозоғистон ўз ҳудудидаги шундай қуролларини бузиб ташламоқчи эмас, деб айтди.

### ИҚТИСОДИЙ ҲАМДЎСТЛИКНИНГ ЯНГИ АЪЗОСИ

ТУРКМАНИСТОН Иқтисодий ҳамдўстлик ташкилотига қабул қилинди. Илгари бу ташкилот Эрон, Покистон, Туркияни бирлаштирарди. Ҳамкорлик тўғрисидаги ҳужжатни Теҳрон шаҳрида Туркманистон президенти С. Ниёзов имзолади.

### ЯНГИ ЖАМОАТ ҲАРАКАТИ

РОССИЯ федерациясининг яхлитлигини сақлаб қолиш ва миллий маданиятни қутқариш йўлида ватанпарварлик кучларини бирлаштириш лозим. Янги бутунроссия «Ватан» («Отчизна») жамоат ташкилоти ўз олдига ана шу вазифани қўймоқда. Бу ҳақда ўтган шанба куни бўлган таъсис съездида гап борди. Ҳаракатни мувофиқлаштирувчи РСФСР халқ депутати Б. Тарасов маъруза қилди. Қизғин мунозаралар билан ўтган съезд бир қатор ҳужжатлар, шу жумладан дастурий баёнот ва уставни, ҳарбий масала бўйича баёнотни қабул қилди.

### НАТОга КИРИШГА ҚАРШИ

Э. ШЕВАРДНАДЗЕ Саар ва Гессен радиоси мухбири саволларига берган жавобда МДҲ мамлакатларининг НАТОга кириши мумкинлигига қарши чиқди. Унинг фикрича, «Европада барқарорликни таъминлашнинг муҳим омили ҳисобланган Шимолий Атлантика иттифоқи ўз фаолиятида қатнашувчи давлатлар сонини кенгайтириш ҳисобига янги ҳислатга эга бўла олмайди».

(МАТБУОТ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ).

ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИДА

# ● Ўзбекистон халқ артисти Маҳмуджон ҒОФУРОВ— 75 ёшда

**МУСИҚИЙ саҳна санъатимиз сардорларидан бўлган Маҳмуджон Ғофуров билан бўлиб ўтган қизиқарли суҳбатларимиз ва баҳсларимиз хотирамда мустаҳкам ўрнашиб қолган. Бу хассос санъаткор билан навбатдаги учрашувимиз Муқимий номли мусиқий театр саҳнасида намойиш қилинган Маҳмуджон Ғофуров ҳаёти ва ижодига бағишланган мусиқали драматик композициямиз, «Мусиқий саҳнамиз сеҳргари» номли видеофильмимиз боис ўтказилган бўлиб, суҳбату баҳсларимизда атоқли санъаткорлар, драматургу бастакорлар, жамоат арбоблари, томошабинлар, ёш ижодкорлар ҳам иштирок этгандилар. Ана шундай мулоқотлардан бирида ён дафтаримга туширилган эсдаликлару дил сўзларини, санъаткор ҳаёти ва ижодиёти билан боғлиқ сатрларни эътиборингизга ҳавола этамиз.**

Ғайрат УМАРОВ, Тошкентдаги 2-тиббиёт олий билимгоҳининг 5 босқич талабаси:— Ҳурматли устоз санъаткор! Биз сизнинг ажойиб овозингизни радио тўлқинлари орқали эшитиб турамиз, саҳнада ўйнаётган ролларингизни ҳам кўриб келмоқдамиз. Шу пайтгача сиз ҳақингизда бирон-бир китоб чоп этилмаган экан, шу боис бизни ҳаётингиз лавҳалари қизиқтиради. Санъатга муҳаббат дилингизга қачон ва нима билан пайванд бўлган?

Маҳмуджон ҒОФУРОВ:— Ижодим ҳақида бирон-бир рисоланинг шу пайтгача чоп этилиб, мухлисларим қўлига етмаганлиги театршуносу мусиқашуносларимизга боғлиқ. Қолаверса, Санъатшунослик илмий-текшириш билимгоҳита ва айниқса, ташвиқот ишларини амалга ошириш бурчи ҳисобланган Театр арбоблари уюшмаси виждонита ҳавола... Санъатга муҳаббатимга келсак, у дастлаб онамнинг алласи билан дилимга қуйилган. Волидаи муҳтарамамизнинг исмлари Шарофат ая бўлиб, у киши ҳақиқатдан ҳам шарофатли ўзбек аёлларидан эдилар, аллаларни, ўланларни, ёр-ёрларни яхши айтардилар. Отам Мирғофур ҳам завқшавқли киши эдилар, санъаткорларни жон-дилидан севардилар. Мен туғилиб — ўсган Эски Жўва яқинидаги «Гулбозор» маҳалласида Тўйчи ҳофиз, Шораҳим, Шобарот, Шожалил ака сингари хонандаю созандалар Шарқ мусиқий оқшомларини ташкил этиб турардилар. Отам мени кўпинча ўша ерга етаклаб борардилар. Бизнинг давримиздаги болалару ўсмирларнинг санъатга меҳр-муҳаббатли бўлиб тарбияланишида ана шундай тадбирларнинг аҳамияти катта бўлган. Афсуслар бўлсинки, маҳалла, сўлим гулзорлардаги чойхоналар узоқ вақтлар мобайнида «общепит»ларга топшириб қўйилди, маданият ўчоғи сифатида амал қилмай қолди, булар албатта ўзининг салбий оқибатларини кўрсатди. Ҳозирги кўпгина томошагоҳларга ёшлар камроқ борадиган, театр спектакллари айрим вақтларда сочилиб ўтирган томошабинларга кўрсатилаётганининг сабабларидан бири мана шунда ҳам деб ўйлайман. Бунинг устига нафосатдан йироқ бўлган «видик»ларнинг ёшлар маънавиятига бешафқат ҳужумини айтмайсизми?!.

«Гулбозор»даги томошалар мени Тошкентнинг «Баланд масжиди»да жойлашган Лоҳутий номидаги театр билим юртига олиб келди. «Турон» саҳнасида ва «Роҳат боғча»даги Аброр Ҳидоятов, Обид Жалилов, Сайфиқори Олимовлар иштироки билан ўтадиган «Лайли ва Мажнун», «Аршин мол-олон», «Ҳалима»ларни томоша қилиб борганим ҳам беиз қолмади. Ана шундан сўнг Ўзбекистон радиосидаги хизмат, мусиқий драма театрига қадам ранжида, Муқимий номли театрга тетапоя, Навоий номли опера ва балет театрида бир қанча вақт хизмат, сўнг яна жонажон жумҳурият мусиқий театрига қайтиш...

Тўлаган РУСТАМБЕКОВ, Ўзбекистон халқ маорифи аълочиси:— Маҳмуджон ака! Сизда драматик ижро, нутқ санъати ҳам кучли, нега энди Ҳамза номли театрга эмас, мусиқий театрга боргансиз. Наҳотки Аброр Ҳидоятовлар сингари драматик актёр бўлишни орзу қилмагансиз?

М. Ғ. — Аброр акадек актёр бўлишни орзу қилмаган санъаткор бўлмаса керак. Мен ҳам у кишини қалбдан севардим, «Отелло»нинг репетицияларини канда қилмай кўрардим, бу улуғ артистнинг нутқ маданияти, сўз санъатига бўлган муҳаббати, масъулияти мени ҳайратда қолдирарди. Менинг нутқ санъатимда нимаики фазилатлар бўлса ана шу буюк иқтидор эгасидан илҳомланганман. Энди драма театрига бормаганлигимга тўхталсам, менга яратганнинг ўзи драматик актёрларга бергандан кўра зиёдароқ овоз берган экан, бу ажойиб туҳфани менсимасам, хониш санъатим билан одамларга нафосат бағишлашга бефарқ қарасам, увол бўларди. Ахир сўзга хониш пайванд бўлса, овоз омухта бўлса, таъсирчанлик кучи янада ортади-ку! Мен Гётенинг «сўз тугаган жойда мусиқа ёрдамга келади» деган пурмаъно ҳикматини тилга олишни жуда яхши кўраман.

Ҳамза номли театр — отахон театр. Аммо Муқимий номидаги театр ҳам халққа, маданиятимизга озмунча хизмат қилмади. Мен ярим аср ушбу санъат кошонасида ижод қилиб келарканман, халқимиз ҳурматига ҳамзачилардан камроқ сазовор бўлдим деб асло ўксинмайман. Бир неча йил аввал бўлиб ўтган менинг ижодий кечамда марҳум шоир, драматург Туроб Тўла шундай деганди: «Аброр Ҳидоятов Ҳамза театрида «Отелло»ни, Шукур Бурхонов Ғофирни, Олим Хўжаев Навоийни, Обид ака Солиҳбойни яратиб, эл ичра довруғ таратган бўлишса, Маҳмуджон Ғофуров Муқимий театрида Тоҳир, Алпомишларни яратиб халқ ичида шуҳрат қозонди...» Бу самимий сўзлар менда мусиқий театрда ижод қилганимдан мамнуният ҳосил қилади. Қолаверса, бу даргоҳда ҳам мен улкан иқтидор эгалари, жумладан, Лутфихоним Саримсоқова, Мария Кузнецова, Асад Исматов, Сойиб Хўжаев ҳамда мен билан бирга хизмат қилган Марям Ёқубова, Шаҳодат Раҳимова, Рауф Болтаев, Турсунхон Жаъфарова, Зайнаб Самиева, Фароғат Раҳматовалар каби таниқли саҳна санъаткорлари билан ҳамнафас бўлдим, умр йўлдошим Эътиборхон Жалилова билан бирга ҳам роллар ижро этдим. Мазкур театрда саҳналаштирилган «Наталка-Полтавка», «Боядера», «Гулсара», «Оқ нилуфар», «Нурхон», «Махтумқули», «Равшан ва Зулхумор»лар ҳам миллий театр маданиятимиз тарихининг ёрқин саҳифалари бўлиб қолди десам хато бўлмайди. Мен буларда етакчи ролларни ижро этганимни мамнуният билан эслаб келаман. Агар янглишмасам, улар томошабинларимиз қалбига ҳам кириб борди.

Мансур РАҲИМЖОНОВ, халқ ҳунарманди:— Менинг ота-боболарим телпакчилик қилиб, рўзғор тебратганлар. Мен ҳам шу ҳунарни эгаллаганман. Сизнинг Алпомиш ва Равшанингизга ҳам андак бўлса-да ҳиссам қўшилган, қаҳрамонларга хос телпаклар андозаси каминадан олинган. Шу боисдан «Ёр, айланай, қалпоқ тиккан қўлингдан» ашулангизни айтганингизда кўнглим тоғдек кўтариларди, менинг ҳам касбимни улуғлаётгандек бўлардингиз. Хўш, айтинг-чи, нега энди «Алпомиш», «Равшан ва Зулхумор», «Лайли ва Мажнун» каби асарлар саҳнадан тушиб кетди? Улар яна тикланадими, йўқми?

М. Ғ.— Ҳунарнинг ҳаммаси ҳам яхши, албатта. Афсуслар бўлсинким, неча йиллар мобайнида асрдан-асрга, наслдан-наслга ўтиб келаётган ҳунарларни яхши эъзозламадик. Нимани ёмонламоқчи бўлсак, «кустарщина» дея ҳунарманд маҳсулотини ерга урдик. Натижада нима бўлди? Оддий халқ истеъмоли буюмлари, аҳоли ўзини-ўзи таъминлаб келган нарсалар ҳам анқонинг уруғи бўлиб кетди... «Бир йигитга қирқ ҳунар оз» деган ахир бизнинг халқимиз, ота-боболаримиз эмасмиди?! Сизнинг ҳунарингиз энг эъзозлилардан, ахир! Отабекнинг телпагини Абдулла Қодирий ҳам бежиз таърифламаган. Алпомиш телпаги ҳам мадҳ этишга арзигулик, ҳатто «Фарҳод ва Ширин»да ҳам телпак ва қалпоқ тўғрисида ажойиб мисралар битилган. Сиз андоза берган телпакни кийиб, мен неча йиллар Алпомиш қиёфасида намоён бўлдим. Ҳа, у худди мана шундай телпак киярди, бошқачаси унинг салобатини пастга тушириб қўйиши мумкин эди.

Энди «Алпомиш», «Равшан ва Зулхумор»ларни саҳнада тиклашга келсак, бу ниҳоятда масъулиятли, нозик ва ўта мураккаб масаладир. Ўзингиздан қоларли гап йўқ. «Тоҳир ва Зуҳра», «Фарҳод ва Ширин» ҳам янгитдан саҳна юзини кўрди. «Отелло», «Алишер Навоий» ҳам гоҳ у, гоҳ бу театрда тикланаётир. Аммо Аброр Ҳидоятов, Олим Хўжаевлар яратган сиймолар бир умрга томошабин қалбида қолиб кетди. Ўша пайтдаги шуҳрат, заргарона талқин, «маҳорат эгарига миниб, иқтидор саманида жавлон урган» буюк санъаткорлар қайтиб келармикан? Нима, Шукур Бурхонов, Отеллони ўйнолмасмиди?! Ўйнарди, бироқ ўйнамади, чўчиди ҳам. Ҳа, Аброр аканинг руҳидан, унинг театр мухлислари қалбида қолдириб кетган меҳридан чўчиди. Ҳамма гап Аброр Ҳидоятов — Отеллонинг «панжасига панжа ура оладиган» иқтидорнинг майдонга келишида. Алпомиш, Фарҳод, Тоҳирларнинг баркамол сиймоларини яратишга қодир санъаткорлар майдонга келса, нима учун халқ уларни томоша қилмас экан? Нима учун Алпомишу Фарҳод, Тоҳирлар саҳнада янгитдан муваффақият қозонмас экан?! Имоним комил, йигирма миллиондан зиёд нуфусга эга бўлган халқимиз ичидан бундай санъаткорлар албатта чиқади.

## ОТДИ ТОНГ ГУЛШАН АРО...

Очиғини айтсам, сўнгги вақтларда театрларимизнинг аҳволи, ташвишли, бозор иқтисодига ўтиш билан уларнинг тақдири янада мушкуллашди, чинакам ғамхўрлик кўрсатилмаса, санъатимиз даражаси тубанлашиб кетиши турган гап. Бу масалада фақат Маданият вазирлигининг ўзи бас келолмайди. Ҳукумат ҳам бу борада жиддий тадбирлар қўллаши керак. Янги саҳна асарларига ажратилаётган маблағларни ҳам қайта кўриш лозим, айниқса, вилоят театрларида.

Раҳим МАЗҲАРОВ, Акмал Икромов ноҳиясидаги «Ульянов» маҳалла қўмитасининг раиси:— Шукрлар бўлсинким, сўнгги пайтларда жумҳуриятимизда вужудга келаётган бирмунча соғлом шароитда дилдаги кўп нарсаларни очиқ-ойдин айта оляпмиз. Яқинда Президентимиз Ислом Каримов иштирокида бўлиб ўтган маҳалла фаоллари билан учрашувда ҳам анча-мунча дарду истакларимизни билдириб, кўнглимизни ёзиб олдик. Сиз ҳақингизда ҳам жумҳурият бошлиғидан айрим нарсаларни илтимос қилдик. Мен маҳалламиз аҳолиси номидан ёзилган мактубни, республикамиз раҳбарига топширдим. Менинг иккита саволим бор. Биринчиси, нима учун Фитрат, Қодирий, Чўлпонлар қатори Хуршидга Навоий мукофоти берилмади? Ахир у машҳур драматург сифатида саҳна навоийномамизга асос солганди-ку? «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун»ни мураккаб тазйиқларга қарамай саҳнага олиб чиққан эди. Етмиш йилдан зиёд вақт ичида ушбу асарларни миллионлаб томошабин кўрди. Биз ҳам мазкур мусиқий драмалар туфайли театрга меҳр боғлагандик... Иккинчиси, нега Навоийнинг Фарҳодига саҳнада ҳайкал қўйган сиздек улкан санъаткор ҳам Иттифоқ давлат мукофоти, ҳатто Ҳамза номидаги жумҳурият давлат мукофотидан четда қолиб кетган? Ахир сиз «Майсаранинг иши», «Паранжи сирлари» каби Ҳамза асарларида ҳам етакчи ролларни ижро этиб, шуҳрат қозонган эдингиз-ку?!

М. Ғ.— Саволингиз мағзини чақдим. Буни савол эмас, кўпроқ жумҳурият давлат мукофотлари қўмитаси, қолаверса, ижодий уюшмалару ташкилотларга эътироз дея тушундим. Хуршид ҳақидаги фикр-мулоҳазаларингиз тўғри. Мен бир зиёли сифатида одамлар ўртасида тез-тез бўлиб тураман. Халқ орасида ҳам бундай саволлар бор. Хуршид бадиий навоийномада, Фитрат эса илмда навоийшуносликда кашшофлик қилдилар. У нафақат саҳна навоийномамиз асосчиси, балки миллий театримиз ташкилотчиларидан, мусиқий драмамиз яловбардорларидан эди. Мен ҳам «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун»ни дастлаб Хуршиднинг саҳна талқинида кўришга муваффақ бўлганман.

У бу ташаббуси билан ўша тазйиқ вақтларида жуда катта матонат ва жасорат кўрсатган. Унинг «Лайли ва Мажнун»и етмиш йилдан бери саҳнадан тушмай келмоқда. Бундай воқеа бизда жуда кам учрайди. Фитрат, Чўлпон, Қодирийлар қатори унга ҳам Навоий номидаги мукофот берилса адолатли бўлар эди. Ахир бир вақтлар унинг шаънига ҳам «миллатчи», «жадид», «пантуркист» деган қора тамғалар урилганди. Хуршидга мукофот берилса, бундан эл ҳам рози бўларди.

Энди ўзимнинг рағбатлантирилмаганим ҳақида сўзласам, мен «камтарга камол» деган мақолга амал қилиб келардим, аммо «камтарга завол» деган тушунчанинг ҳам борлигини билмаган эканман. Ҳалол меҳнат қилсанг, фидоийлик кўрсатсанг, сабрнинг таги раҳмон деганларидек, мукофот ҳам қочмас деб юраверибмиз. «Хизр назар солмаса, эшак бозорига ҳам даллол бўлолмайсан» деган мақолни ҳам назар-писанд қилмабмиз. Ярим аср мобайнида саҳна чангини ялаб, аламини дилга қалаб ўтаверибмиз. «Ҳизр»лар ҳам бирин-кетин келиб-кетаверишибди. Уларга хушомадгўйлик қилишга ҳам қурбимиз етмабди. Тўйларию гапу гаштаклари, хотинларининг йиғилишларигача бориб туриш ва сўнгра айримлардек таъмагирлик қилиш, «Иттифоқ халқ артисти» унвонини олиб бер, номзодимни давлат мукофотига қўйдир, дейиш ҳам мутлақо эсимизга келмабди. Бирон-бир дала-ҳовли ҳам қуриб олмабмиз. Мана энди шу ёшда, фарзандимиз оиласи билан бирга неча йиллардан бери уч хоналик, шифтлари пастқам, ҳаво етишмайдиган, пианинога овозингни солсанг, дарров қўни-қўшни деворни муштлайдиган хонадонда кун кечириб келаётирмиз. Одамлар «Волга»лару «Мерседес»лар олибдилар, биз эса ана ўша «камтарга камол» деганимизча юраверибмиз... Одатда танқидчилар санъаткорнинг иккинчи уйи — театрдир, деб ёзадилар. Менинг биринчи уйим — театр десам, ҳеч қандай муболаға бўлмайди. Умримнинг эллик фоизи трамвай, троллейбус, автобус кутиш билан ўтади, машина у ёқда турсин, велосипед ҳам ололмаганман. Сиз бўлсангиз давлат мукофоти ҳақида савол бериб юрибсиз!

Иккинчи томондан «Иттифоқ халқ артисти» унвонини олмаганимдан ҳам хурсандман. Чунки эндиликда ана шундайларни олганлар «СССР»ни қаёққа қўямиз, тилга оламизми ё йўқми дея хуноблар. Хўш, ундан юқориси нима бўлди? «Социалистик Меҳнат Қаҳрамони» унвони энди қаёққа кетади? Бизнинг театримизда ҳам «Гулсара»ни дабдала қилгани учун бир режиссёрга Ленин комсомоли мукофотини берувдилар, ҳеч ўтмай танқидчилар унинг астар пахтасини чиқариб, бундай номаъқул талқинга норозилик билдирдилар, спектакль шундан сўнг тўхтатилди. Ҳеч қандай мукофот унинг жонига оро кирмади! Мана, бундай шармандаликдан худонинг ўзи сақласин!

Яқинда Тошкентдаги маҳаллалардан бирида ашулаларим ёзилган грампластинкаларни тўпловчи Тўхтамурод Пўлатов ва милиция капитани, фахрий Раҳмат Одиловнинг қалб сўзларини эшитиб, жуда ҳам ҳаяжонландим. Уруш қатнашчиси ва ногирони Самиғ Зиёмов даврага чиқиб, жанг майдонида пешонасидан ўқ егани, госпиталда ётганида ҳам мени эслагани ва Тоҳир ашуласини айтганини ҳикоя қилиб берганида ўпкам тўлиб кетди, кўзларимга ёш югурди. Шунда мени юпатмоқчи бўлиб Самиғ ака (ҳозир у киши саксондан ошган) ана ўша Тоҳир ариясини айтиб юборди:

**Отма тонг гулшанаро**
**булбул кирибдодланмасин,**
**Уйғониб ул нозанин ҳарён**
**хиромонланмасин.**
**Булбули шўрида ҳам ишқ**
**ичра ғамғоланмасин...**

Мен ҳам жойимда ўтиролмадим, шартта ўрнимдан туриб, юрагида ўти ҳали ҳам сўнмаган собиқ жангчига қўшилишиб куйлаб юбордим:

**Ғунчалар қонлар ютиб**
**ҳаққингда иғволанмасин,**
**Тоҳиро сен нола қилсанг**
**қилма авж гулшанаро,**
**Бошқалар огоҳланиб**
**фисқи-ла иснодланмасин.**

Очиғини айтсам, мана шу мухлисларнинг қарсаклари мен учун энг катта мукофот эди. Учрашув сўнгида тўқсон беш ёшли Абдураҳмон ота қўлларини кўтариб оқ фотиҳа қилдилар, менга бундан зиёда умр тиладилар, Маҳмуджон халқнинг дуосини олган, бу эса Ленин орденингиздан ҳам юксакроқдир, дедилар...

Ён дафтаримда Маҳмуджон Ғофуров билан бўлиб ўтган яна бир қатор учрашувлардан ёзиб олинган қизиқарли ҳикоялар, фикр-мулоҳазалар, баҳсли айтишувлар ҳам борки, улардан бир нечасини эътиборингизга ҳавола қилмоқчиман:

Абдували САИДОВ, Собир Раҳимов ноҳия халқ ҳаками:— Кўпинча бир қатор бадиий асарларда ҳакамлару прокурорлар адолатсиз ва таъмагир қилиб кўрсатиб келинарди. Муқимий театрининг «Тошкентнинг нозанин маликаси» спектаклида эса прокурор Ёздон Собитович ўта адолатли, ҳаром пул ва «совға саломлар»дан ҳазар қилувчи қилиб кўрсатилган. Бунинг устига бу ролни Маҳмуджон Ғофурдек пок қалбли, виждонли актёр ижро этганлиги нур устига нур бўлган. «У «ўғлимни қутқариб олмасанг, сендек эрдан воз кечаман» дейишига қарамай, хотинининг қинғир йўлига йўрғаламайди, ўғлини жавобгарликка тортилишини, ҳатто қамашларини ўзи талаб қилади...

Яйрахон САЪДУЛЛАЕВА, ёзувчи, «Ғунча» ойномаси муҳаррири:— Маҳмуджон аканинг ҳар бир спектаклларини кўрмай қолмас эдим, бунингдек хушрўй, жарангдор овозли хонандани, зўр маҳобатли артистни театрларда ҳадеб учратавермайсан. У кишининг таланти ноёб, яратган сиймолари умрбоқий, киши хотирасида муҳрланиб қоладиган. Анча вақтлар бу актёрни янги ролларда кўрмай афсуслар чекиб келардим, кунлардан бир кун Муқимий театрида «Яшна, санъатим менинг» деб номланган ижодий кечаси ўтказилажагини эшитиб, хурсанд бўлдим ва театрга ошиқдим. Ярим асрдан бери намойиш этиб келинган ранг-баранг саҳна асарлари бирин-кетин кўз олдимиздан ўтаверди. Уларнинг марказида Маҳмуджон Ғофуров ҳаракат қиларди. Шу кеча унинг мухлислари учун катта байрамга айланди.

Саодат ҚОБУЛОВА, халқ артисти, Тошкент давлат консерваториясининг профессори:— Маҳмуджон Ғофуровдек санъаткорни табиат ўта хасислик билан инъом этади. У ҳар томонлама етук санъаткор, ўткир ширали овоз соҳиби, драматик ижрода ҳам кучли, театр эстетикасининг соҳибқирони, қаҳрамон сиймоларини яратиш учун унда Алпомишдек алп қад-қомад ҳам мавжуд эди. Биз Муқимий театрида у киши билан роллар ижро этганмиз. Айниқса, уруш даврларида, Маҳмуджон аканинг бормаган вилояти, шаҳри, қишлоғи қолмаган. У қаерга бормасин ҳақиқий байрам бўлиб кетарди, халқ ниҳоятда уни севарди.

Мен бир нарсадан афсусланаман, ана шундай ноёб овозли, улкан санъаткордан кинорежиссёрларимиз яхши фойдалана олмадилар. Ваҳоланки, у киши иштирокида ажойиб музикали фильмлар ишлаш мумкин эди. Яна бир ўкинчли томони шундаки, актёр айни кучга тўлиб, овози қиёмига етгандаги спектакллар кинотасмаларида муҳрланиб қолмаган. Бу эндиликда сабоқ бўлиши, Ғофуровдек санъаткорларни қадрлаш керак. Биз айниқса, умрларининг сўнгида Лутфихон ая, Шукур акаларни эъзозлолмадик.

Мен яқинда Маҳмуджон Ғофуров билан ярим кечагача ўтириб, мириқиб суҳбатлашдим. У кишининг севинчлари ҳам, дардлари ҳам кам эмас. Анчагина жонли сатрлар яна ўша ён дафтарчага тушди. Уларда санъатнинг ҳозирги аҳволи, томошабиннинг театрга муносабати, устозлар ва шогирдлар, маданиятимиз экологияси муаммолари, ижодкор қадр-қиммати каби масалалар ўз аксини топди.

М. Ғ.— Мен санъатда ғирромликни, иккиюзламачиликни асло ёқтирмайман. Шундай ижрочилар борки «отар»ларда ёниб хизмат қиладилар, саҳнада эса «тутаб» умр ўтказадилар. Бундайлар томошабинни менсимайдилар, шунинг учун элюртнинг ихлосидан дариғ бўлиб қолаверадилар. Мен эса, аксинча, тўйларга бориб ашула айтмайман, саҳнада ёниб, бор вужудимни ишга солиб ҳаракатда бўламан, томошабин қалбига кириб боришни асосий мақсадим деб биламан...

Жамиятни занг каби емираётган ҳозирги маънавий тушкунлик мени изтиробга солмоқда. Ғалати вақтлар бўлди. Авваллари Ҳамза, Муқимий театрлари томошабинлар билан ниҳоятда гавжум бўларди, энди эса навбат тухум, купонсиз арақ, оддий резинка калишлар учун. «Турғунлик» даврида Тошкентга Рерих кўргазмаси келган пайтдаги нафосатта ошиқларнинг «урпийкит»ини ҳам бугун астойдил қўмсайман.

Истиқлол эълон қилинганидан беҳад қувончдаман — Алпомиш, Тоҳирлар бугун яшаганларида эди:

**Отди тонг гулшанаро**
**энди дил доғланмасин,**
**Ғайрилар озод элимга**
**фисқ ила боғланмасин,**
дея куйлаган бўлурдилар...

**Суҳбатдош Баҳриддин НАСРИДДИНОВ,**
**театршунос.**

СУРАТЛАРДА: Маҳмуджон Ғофуров бош қаҳрамонлар образини яратган, «Равшан ва Зулхумор», «Нурхон», «Тошкентнинг нозанин маликаси» мусиқали саҳна асарларидан кўринишлар.
Сураткаш С. КОГАН.

# ЯХШИ АНЪАНАЛАРГА КЕНГ ЙЎЛ

Халқ таълими соҳасида эришаётган ютуқларни таҳлил этиш, галдаги долзарб вазифаларни белгилаб олиш мақсадида вилоятимизнинг айрим районларида мактаб ўқувчиларининг январь педагогик кенгашлари ўтказилди. Кейинги йилларда халқ таълими органлари эътиборидан четда қолган бу маърифий тадбирга Тошкент районида ҳам катта тайёргарлик кўрилди.

Кенгашда қилинган маъруза ва сўзга чиққан нотиқлар ўз нутқларида район мактаблари педагогик жамоалари ўқув йилининг дастлабки икки чораги мобайнида кўп яхши ишларни амалга оширганликларини таъкидладилар. Таълимда сифат кўрсаткичлари масаласи барча педагогик жамоалар диққат марказида бўлди. Қатор билим даргоҳларида ўтказилган методик ҳафталиклар чоғида энг яхши ўқитувчиларнинг илғор иш тажрибалари ўрганилиб, қатор методик тавсиялар айтилиб, фойдали ишланмалар тайёрланди.

Ўқувчи ёшларни араб тилига ўргатиш борасида дадил қадам қўйилди. Шунингдек кимё, биология фанлари чуқур ўрганиладиган синфлар очилди. Учинчи мактабда гимназия синфларини очиш тадбирлари кўрилди.

Ўтказилган аттестация ҳам яхши натижа берди. Бир неча тажрибали ва изланувчан педагог, методист олий ва биринчи тоифага сазовар бўлди. Кўплаб ўқитувчиларга қўшимча маошлар тайинланди. Бу каби хайрли ишлар учун 5580 сўм пул ажратилди.

Педагогик кенгашда таълим ва тарбия ишларини замон талаблари даражасида бўлишига эришишга қаратилган қатор яхши таклифлар билдирилди. Барча фанлар, жумладан бошланғич синфлар бўйича энг яхши ташкил этилган дарслар учун танлов ўтказиш ҳам муҳимлиги айтилди. Ушбу танловда ғолибликни қўлга киритган моҳир педагогларни моддий рағбатлантириш режалари ҳам маълум қилинди. Биринчи ва иккинчи ўринни эгаллаган ғолибларни турли хил гиламлар билан мукофотлаш мақсадга мувофиқ деб ҳисобланди. Танловда учинчи ўринни олганларга эса рағбатлантирувчи пул мукофотлари бериладиди.

Янгидан тикланган ўқитувчиларнинг январь педагогик кенгашлари ўқувчилар жамоаларини зарур методик тавсиялар, илғор иш тажрибалари билан қуроллантиришнинг воситаси сифатида муҳим маърифий аҳамият касб этди.

**А. АЛИЕВ.**

## ● Журналист ўйлари

# ШУ ҲАМ БИР ЯШАШ-ДА...

БУ ҳақда ёзиш учун қўлимга неча бор қалам олдиму, лекин юрагим баттар эзилиб кетди. Ёздим ҳам дейлик, Лекин бунинг аёлларга бирор нафи тегармикин? Ёки ёзганларим ўзгаларники каби сувга отилган тош мисол чўкиб кетаверармикан? Лекин... энди ёзаман, ёзмасам бўлмайди.

Шаҳар бозорларию дўконларини айланинг, йил — ўн икки ой мева-чева, сабзавоту полиз маҳсулотларини кўрасиз. Аммо шу тотли неъматларни харид қилганингизда у қанчадан-қанча машаққатлар эвазига бунёд этилганлиги ҳақида бирор марта ўйлаб кўрганмисиз. Ҳа, буларнинг барчаси деҳқон аёлнинг чеҳрасини, оппоқ қўлларининг рангини «ўғирлаган». Аёлга қолгани офтобда қорайган, юзу, кадоққа айланган, ёрилган қўллар...Гул тутиш учун яралган бу қўллар далада ўт юлади, кетмон чопади, кечки гира-ширада уйига қайтиб, сигир соғади, овқат пиширади, болаларига қарайди, кир-чир ювади... санайверсанг адоғи йўқ бу юмушларнинг.

Ўнлаб йиллар давомида аёлларга эркинлик, эркаклар билан тенг ҳуқуқ бердик, деб ҳайқирдик. Қани у эркинлик? Эркакларимиз хафа бўлишмасину, аёлларига уй-рўзғор ишларида қарашишни ўзларига ор, деб билишади. Кези келганда болага қараб туришу, хотини касал бўлиб қолганида овқат пиширишга ҳам оғринишади. Аёл ёлғиз бошини қаерга урсин?! Тирикчилик, рўзғор деб фарзандлари тарбиясига ҳам етарли вақт ажратолмайди. Болаларимга кийим-бош, рўзғоримга нон, чой бўлармикан, дея томорқасида етиштирган ҳосилини бозорга олиб тушади. Кўп кузатганман, бозорлардаги пештахталар остидаги қоп устида думалаб ётган, тоғора ичида ухлаётган нимжон гўдакларни. Она эса сабзавот сотиш билан банд. Яна баъзи оналар эса 20 кунлик чақалоғини уйдаги 8—9 ёшли қизига ташлаб, ўзи бозорга мева ё сабзавот сотиш учун кетишади. Тирикчилик сени шунчалик эзиб ташлаганмиди, АЁЛ?

Қулупнай терими вақти эди. Бир совхозда бўлдим. Иттифоқо кўзим бийдай даланинг қоқ ўртасидаги бешикка тушди. Атрофда биронта соя-салқин жой йўқ, офтоб қиздиргандан қиздирарди. Дастлабига ҳайрон бўлдим: устига духоба говрапеч ёпилган бешик нега далага келтирилди экан, деб. Кейин билсам... бешикда икки-уч ойлик чақалоқ бор экан... Қуёш ёндиради, ўн чоғли одам қулупнай терадди... Кун пешинга яқинлашганда гўдак йиғлаб қолди шекилли ҳалиги теримчилар орасидан ёш келинчак ажралиб чиқиб, бешик томон юрди. Чақалоғини эмизди. Эвоҳ, у гўдагига ҳаёт манбаи эмас, қуёш оташида пишган, боланинг соғлиғи учун зарар бўлган иссиқ сут тутаётганлигини ўзи ҳам англаб етмасди. Гўдак йиғлайвериб қўймади шекилли, она уни бешикдан ечиб олиб, турмуш ўртоғининг қўлига тутди. Ўзи эса яна ишга тушиб кетди.

Балки худди шу воқеа мени қалам тутишга мажбур қилгандир... Балки... Нима учун қишлоқ аёли бундай? На ўзининг, на фарзандининг соғлиғини ўйламайди, боши меҳнатдан чиқмайди?!

Қишлоқ аёллари ҳақида яхши-яхши гаплар гапирмоқчи, ёмон хаёлларга борманг, улар ҳам яхши яшашади, дабдабали тўйлар қилишади, уй-жойлари ҳам чаккимас, буларнинг ҳаммаси уларнинг машаққатли меҳнатларининг меваси демоқчи бўламану, негадир барибир уларнинг дардларини қоғозга тўкким келаверади. Чунки қишлоқ аёллари на кино, на театр, на дам олиш уйларига боришга вақт топишади. Меҳмондорчилигу тўйга боришса ҳам шошишгани-шошишган: «Сигир соғишим керак», «Овқат пиширишим керак», «Нон ёпишим керак» ва ҳоказолар деб.

Очиғини айтақолай, Шаҳарга туташ, шаҳар аҳлини сабзавот билан таъминловчи бизнинг Қорасув ноҳиямиздаги баъзи корхоналарда аёлларга иш соатлари 1—1,5 соатга камайтирилган. Лекин деҳқон аёлининг меҳнат соатини қандай чегаралаб қўйиш мумкин? Дала ишида бир соат ҳам ғанимат. Шундай экан, деҳқон аёлнинг иш соатини қандай қилиб қисқартириб, унга уй-рўзғор ишлари билан бемалол шуғулланиши учун имконият яратиб бериш мумкин?! Аввал бешда уйқудан турадиган бўлса, энди (соат сурилгач) тўртда уйғонадиган бўлди. Иш билан бўлиб соат тунги 12, гоҳо биргача тиним билмайди. 4—5 соат уйқу эса кун бўйи толиққан аёлнинг чарчоғини боса олармикан?! Шунинг учун ҳам қишлоқ аёллари ўртасида камқонлик касали кўп.

Қандай қилсак аёлларнинг юкларини енгиллаштирамиз? Балки аёлларнинг иш вақтларини ярим кун қилиб белгилаб қўйиш керакдир? Шундагина улар болалари бағрида кўпроқ бўлишар. Бозор иқтисодиёти шароитида бунга эришиб бўлармикан?

Қишлоқда муамолар кўп. Қайси бирини айтай. Лекин озиқ-овқат маҳсулотлари етишмаса ҳам, калишу чит оз берилса ҳам қишлоқ аёли сира-сира нолимайди. Даласига йўл олади, ишдан бош кўтармайди. У ўзини жуда бахтли санайди, чунки ёнида суянчиқлари — бир этак болалари бор...

Шу ҳам бир яшаш-да...

**Ж. АРСЛОНОВА,**
**Журналистлар уюшмаси аъзоси.**

• *Муҳарририятга мактуб*

# МЕЗАНАСИЗ МАДРАСА

Яқинда Чорсу майдонидаги Кўкалдош мадрасасини томоша қилиб турсам, елкасига фото аппарат осган хорижлик бир киши соф ўзбек тилида сўради:

— Биродар, сиз тошкентликмисиз?

— Ҳа.

— Ундай бўлса, айтингчи, илгари шу мадрасанинг икки четида мезанаси бормиди?

— Бор эди, 1966 йилда ер қимирлаганда шикастланганди. Уни тузатиб қўйилса бўларди, лекин эринишиб осонгина олиб ташлашган.

— Мезанасиз мадраса бўлмаслигини наҳотки тушунмайсизлар?

Меҳмоннинг таънаси ўринли эди, эътироз билдира олмадим. Мадраса ёнларини таъмирлаётган қурувчилардан сўрадим:

— Мадраса мезаналарини ўрнатиб қўйсаларингиз бўлмайдими?

Қурувчилардан бири менга ажабланиб қаради:

— Қизиқ одам экансизку, лойиҳада кўрсатишмаса нима қилайлик? Аввал лойиҳага киритишсин, кейин ўрнатамиз-да.

Бундан бир йил олдин Кўкалдош Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний Бошқармаси ихтиёрига ўтказилганди. Афсуски мадрасага мезаналар ўрнатиш тўғрисида улар ҳам ўйлаб кўришмаяпти. Мезанани тиклаш зарур деб ҳисоблаймиз.

Ҳ. ЙЎЛДОШЕВ.

МУШТАРИЙЛАР МУҲОКАМАСИГА

Бугунги кунда кўпчилик билан кенгашиб, маслаҳатлашиб иш олиб бориш яхши натижалар бермоқда. Шунинг учун ҳам вилоят автомобиль назорати бошқармаси жамоаси амалга ошираётган ишлари ҳақида муштарийларнинг фикр-мулоҳазаларини билиш мақсадида бир неча савол тайёрлади.

## БИЗ ҲАҚИМИЗДА ҚАНДАЙ ФИКРДАСИЗ?

1. Давлат автомобиль назорати ходимларининг иши сизни қониқтирадими? Қониқтирмаса сабабларини кўрсатинг?

2. Давлат автомобиль назорати ходимларининг ишларидаги камчиликлар нималардан иборат деб биласиз?

3. ДАН ходими сизнингча қандай бўлиши ва қандай фазилатларни эгаллаши керак?

4. Пиёдалар ва ҳайдовчиларнинг интизомларини ошириш бўйича таклифларингиз?

5. Меҳнат жамоангизда йўл ҳаракати қоидаларини бузганларга нисбатан қандай чора-тадбирлар кўрилишини таклиф этасиз?

6. Болалар шикастланишининг олдини олиш юзасидан олиб борилаётган ишлар ҳақида қандай фикр ва таклиф билдирасиз?

7. Маст ҳолда машина бошқаришга барҳам бериш учун нима қилишимиз керак?

8. Автомобиль йўлларининг ҳолати сизни қониқтирадими?

9. Сиз рўзнома саҳифаларида ҳаракат хавфсизлигига оид қандай мақолаларни ўқишни истайсиз?

10. Трактор ҳайдовчилари қоидани бузишса уларга нисбатан қандай чоралар кўришни таклиф этасиз?

11. Мотоцикл ҳайдовчилари ҳаракатини тартибга солиш мумкинми?

12. Ҳайдовчилар тайёрлаш тартибига қандай ўзгартиришлар киритмоқчисиз?

13. Сизни автомобилларни техник кўрикдан ўтказиш тартиби қониқтирадими?

14. Шахсий ва давлат автомобилларини автомобиль назорати бўлимларида рўйхатга олиш ва чиқариш тартиби сизга маъқулми?

**Жавобларингизни вилоят Давлат автомобиль назорати бошқармаси ёки «Тошкент ҳақиқати»га йўллашингиз, 64-87-28, 64-38-84, 32-56-45 рақамли телефон номерлари орқали мурожаат қилишингиз мумкин.**

● ТАБИАТ СИРЛАРИ

## АФРИКАДА ЁМҒИР, АМИРИКАДА БЎРОНЛАР

**● ҒАРБИЙ Африкада яна ёмғир ёғаяпти, шундай бўлгач АҚШнинг Шарқий қирғоқлари кучли довуллар оғушида қолиши мумкин. Колорадо дорилфунунининг бўронлар бўйича об-ҳавошунослиги олими ва эксперти Уильям Грей ўзаро шундай боғлиқлик бор, деб ҳисоблайди.**

**Грей олиб борган тадқиқотлар Ғарбий Африкада ёғингарчилик сони нормадагидан ошиқ бўлса, АҚШнинг Шарқий қирғоқларида вайроналиклар келтирувчи бўронларнинг кўпайишини кўрсатади.**

**«1940 йилдан 1969 йилгача бўлган давр ичида, бу йиллар Африкага кўп намгарчилик келтирган эди, АҚШга Африкада қурғоқчилик ҳукм сурган 1970 йилдан 1987 йилгача бўлган даврдагига қараганда ўн баравар кўп бўрон келтирди, — дейди Грей. — Кейинги бир неча йилда Африканинг Сахел регионига ёққан қаттиқ ёмғир яна ниҳоятда хатарли бўронларнинг пайдо бўлишига олиб келиши мумкин.**

**Грей Саҳрои Кабирга ёққан ёмғир пировардида атмосферага иссиқлик ажратади, бу эса Атлантика бўронларининг шаклланишига кўп даражада ёрдам беради, деган назарияни ишлаб чиқди.**

• *Ёшлар ҳаётидан*

## БИЗНЕСМЕНЛАР ЁРДАМЧИСИ

Тошкент вилоят Оққўрғон районидаги ёшларнинг «Юлдуз» деб аталган маркази жумҳурият барча биржаларида нарх-наво қандай эканлиги тўғрисида тўла ахборот олди. Ўзбекистон Ёшлар уюшмаси Марказий комитети ҳузурида ташкил этилган «Ликом» кичик корхонаси оққўрғонлик ишбилармонларнинг илтимосига кўра уларга зарур маълумотларни берди.

Ёшлар корхоналарини хом ашё, материаллар сотиб олиш манбалари, тайёр маҳсулот сотиладиган бозорлар тўғрисида амалий ахборот билан таъминлаш ана шу кичик корхонанинг вазифасидир. Эндигина фаолият бошлаган ишбилармонлар бу хизмат учун жуда имтиёзли нарх бўйича ҳақ тўлайдилар. Республика биржаларидаги ишнинг аҳволи ҳақида маълумотлар белул берилади.

«Ликом» — Ўзбекистон Ёшлар уюшмаси Марказий комитети ҳузурида ташкил этилган бешинчи кичик корхонадир. Мазкур корхоналар уюшмани молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш билан бирга, республикамизда ёшлар ишбилармонлигини қарор топтиришга ҳам ёрдам бермоқда.

●

## ИШБИЛАРМОНЛАР ТАЙЁРЛАНАДИ

Республика ёшлар илмгоҳи қошида очилган янги курсларни битирган йигит ва қизлар Ўзбекистоннинг брокерлик идораларида ишлаш ҳуқуқини оладилар. Янги иқтисодий шароитда ўз малакасин оширишни зарур деб ҳисоблаётган ёшлар биржа савдоси, воситачилик сирларини ўрганиш, битим тузиш кўникмаларини ҳосил қилиш мақсадида Ўзбекистоннинг барча томонларидан бу ерга келишди.

Курсларда «Мезон» кичик корхонасининг ходимлари дарс беришмоқда. Бу корхона «Ўзбекистон» республика деҳқончилик саноат биржасининг ҳуқуқий ва иқтисодий масалалар бўйича расмий маслаҳатчиси бўлди. Курсларга қатнаётган барча тингловчилар мазкур биржада амалий ишлар билан шуғулланиб, олган назарий билимларини мустаҳкамлайдилар.

(ЎзА мухбири).

# БЕШИК ДУНЁНИ ТЕБРАТМОҚДА

**ЯНГИЙЎЛЛИК ИНОБАТХОН ҚОСИМОВА УЧ ФАРЗАНД КЎРДИ: ФОТИМА-ЗУҲРА ВА ҲУСАН.**

Ҳаёт мавжуд экан, инсон дунёга келаверади. Уларнинг жарангдор инга-ингаси билан ҳар кунимиз ёришаверади, тунларимиз ширин йиғиси билан ботаверади. Яратган эгамнинг эса ер юзида беғубор қалб эгалари — гунoҳсиз гўдаклари кўпаяётганидан қалби оламолам севинчга тўлаверади...

Инобатхон ва Абдулла Қосимовларнинг ўғли Зафар ёнига бир кунда Фотима-Зуҳра ва Ҳусанлар қўшилиб, улар тўрт фарзанднинг ота-онаси бўлдилар.

— Бу не бахтки, бир йўла икки ўғил, икки қизлик бўлдим, — дея қувончини ичига сиғдиролмай сўзлайди Инобатхон. — Илоё, болаларимнинг умрлари узоқ бўлсин, уйимни тўлдириб юришсин.

Ҳа, 4 февраль куни Янгийўл шаҳар туғруқхонасида ҳам байрам бўлди. Чақалоқлар сони бир йўла учтага ортди.

— Шу куни ходимларимиз зиммаларидаги масъулиятни чуқур ҳис қилиб ҳаракат қилишди, — дейди Инобатхоннинг кўз ёришида бош доялик қилган шифокор-гинеколог Ф. Муҳитдинова. — Чунки 3 ойлик назоратимиздан сўнг онанинг уч фарзандлик бўлишини билгандик. Туғишига 20 кун қолганда туғруқхонамизга келтириб, чақалоқларнинг она қорнида ривожланишини ва она соғлигини мунтазам текшириб турдик. Туғиш давригача бўлган барча муолажаларимиз наф берди. Дунёга уч фарзанд келди. Фотима — 2 килою 700 грамм, Зуҳра — 2 килою 400 грамм, Ҳусан эса 2 килою 600 грамм оғирликда туғилишди. Чақалоқлар соғ-саломат. Она ва эгизакларга алоҳида эътибор билан қараб, соғлиқларини мунтазам текшириб турибмиз.

Уч фарзанднинг дунёга келиши осон кечмаган, албатта. Шифокорларнинг тажрибаси, билими ва чаққонлиги аёлни туғдиришда жуда асқотди. Шифокор-гинеколог К. А. Лигай, Ф. Муҳитдинова, анестизиолог — Е. Б. Тяннинг фидойи ҳаракатлари билан тахсис (операция) муваффақиятли ўтди.

Инобатхонга туғруқхонада шифокорлар кўрсатмаси билан турли муолажалар қилиняпти. Ҳамшира — Л. Измайлова барча муолажаларни ўз вақтида бажармоқда. Чақалоқларга ҳамшира — М. Абдуҳолиқова алоҳида меҳр билан қарапти.

Инобатхон Қосимованинг касби — ўқитувчи. У Янгийўл ноҳиясидаги Муқимий номли 17-ўрта мактабда бошланғич синф ўқувчиларига дарс беради. Умр йўлдоши Абдулла — сартарош. Бир неча йилдан буён Янгийўл шаҳар маиший хизмат комбинатида ишлайди.

... Ёш оила хонадонида қувончли кун. Момолар чақалоқларни бешикка белашди. Хонада она алласи янграмоқда. Бешиклар аллага ҳамоҳанг тебранмоқда. Демак, дунё тебраняпти. Илоҳим, бу қувончли тебраниш халқимизга тинчлик, тотувлик, тўкинчилик, фақат яхшилик келтирсин.

**Маҳбуба ЮСУПОВА, «Янгийўл» рўзномаси ходими.**

**СУРАТДА: бахтли она Инобатхон Қосимова эгизаклар — Фотима, Зуҳра ва Ҳусан билан шифокорлар даврасида.**

• *Чиноз хабарлари*

## ЧЕВАРЛАР ГИЛАМИ

**Чиноздаги гилам цехи маҳсулот бера бошлади. Дастлаб бу ерга тўрт дастгоҳ келтирилди. Янги ишни йўлга қўйишда Ғалаба райони гиламдўзлари кўмак беришди. Ноёб касбни ўрганишга жазм қилган қизлар унинг сирларини қўшни районга бориб ўрганиб қайтишди. Кичик корхона очилганлиги туфайли 30 киши ишга жойлашди.**

●

## УЙЛАРГА ГАЗ КЕЛМОҚДА

«Ғайрат» ва «Коммунизм» қишлоқларида аҳолини ичимлик суви ва табиий газ билан таъминлашга алоҳида эътибор берилмоқда. Бу ердаги марказий кўчаларга газ қувурлари ётқизилди. 45 километрли қувур тортилиши тугаллангач, қўш қишлоқ хонадонларида зангори олов ёна бошлайди. «Ўзгравгазспецмонтаж» трестига қарашли механизациялашган кўчма колоннанинг Чиноз районида меҳнат қилаётган жамоаси бу борадаги барча ишларни сентябрь ойигача бажаришга аҳд қилган.

●

## МОЙЖУВОЗ ИШГА ТУШДИ

**Ўратепалик усталар Чиноз районидаги С. Раҳимов номли жамоа хўжалигида электр токи билан ишлайдиган мойжувоз қуриб бердилар. Жамоа хўжалиги аъзоси Раҳим ака Худойберганов уни моҳирлик билан бошқариб, одамларнинг ҳожатини чиқармоқда. Чигит, кунжут ва зиғирдан олинаётган тоза мойдан кўп оилалар фойдаланмоқда.**

**П. НИШОНОВ, ЎзА мухбири.**

## ДОСААФ эгасини топди

Тошкент Фрунзе райони ДОСААФига «Она» меҳршафқат жамияти муассислик қила бошлади. Гап шундаки, маблағ етишмаслиги натижасида бу ерда режалаштирилган ташкилий-тарбиявий ишлар деярли ўтказилмай қўйган эди. Энди спорт мусобақалари ва бошқа тадбирлар яна йўлга қўйилмоқда. Сотиб олинган 12 бош спорт оти «Тошкент» жамоа хўжалигида боқилмоқда, машқлар ҳам шу ернинг ўзида ўтказилмоқда. Ҳаракатсиз ётган ўнта спорт машинасига ҳам «жон» кирди. Ёз ойларида от ва автомобиль спорти мусобақаларини ўтказиш мўлжалланяпти.

(ЎзА).

## САККИЗЛИКЛАР

**Бобом деҳқон-пахтакордир, далага очган қучоғ,**
**Ниҳолини кўз қорасидай асраб, бир-бир боқарди.**
**Э-воҳ, кўсак кафтин ёзиб дурларини сочган чоқ**
**Дала билан тенг-баробар бобом сочи оқарди.**
**Ҳимолайдай юксак хирмон қўл-ла бунёд бўлган тоғ,**
**Маржон-маржон пешона тер дарё бўлиб оқаркан.**
**Гар бўз қилиб тўқилганда ерга бўлур минг белбоғ,**
**Юртни оққа ўрайман деб бобом сочи оқарган.**
**Орзуларнинг, армонларнинг**
**Тутиб турган пояси йўқ.**
**Ўтиб кетган шод кунларнинг**
**Билинг, ҳеч ниҳояси йўқ.**
**Юксак тоғнинг чўққиси кўп,**
**Чўл-саҳронинг қояси йўқ.**
**Унутманг ҳеч, ҳақиқатнинг**
**Бу дунёда сояси йўқ!**
**Ташлаб кетди бу дунёни не-не жаҳонгир**
**Ва енгилиб бошларини дорга тутганлар.**
**Искандардан тортиб токи Темуру Бобур,**
**Келганлару ҳеч туймайин яшаб ўтганлар.**
**Ташлаб кетди бу дунёни не-не паҳлавон,**
**Улар юрган бу йўллардан биз ҳам ўтамиз.**
**Бу дунёга ҳеч ким устун бўла олмаган,**
**Вақти келиб биз ҳам уни ташлаб кетамиз.**

**ТЎЛҚИН**

## БОЛАЛАР УЙИНИНГ БОЛАСИГА

**Термилиб қарайсан аёл зотига,**
**Эй, менинг жигарим —**
**замондошларим.**
**Олам гўдакларнинг тўлмиш додига,**
**Сени кўрганимда кўнглим ғашланди.**
**Оналик меҳрига ташна, укажон,**
**Мен томон бир нигоҳ ташла, укажон!**
**Дарёсин йўқотган Орол мисоли**
**Қирғоқда оҳ чекар мунгли аёллар,**
**Кимнидир қийнайди фарзанд висоли,**
**Кимнингдир кўнглида сирли хаёллар.**
**Сен — бағри тилинган Орол, укажон,**
**Рост дедим, келмасин малол, укажон!**
**Қадрингга етмади ғариб оталар,**
**Оналар ўз тинчин ўйлай бошлади.**
**Наҳот улар учун мудҳиш хатолар —**
**Кўксидан меҳрни юлқиб ташлади?**
**Улар оналикни билмас, укажон,**
**Боласин унутган элмас, укажон!**
**Етимлар бошини силар Ватаним.**

**Гарчи йўқ оламда уруш, низолар.**
**Жаллодга топшириб қўйса-да ғаним,**
**Замонга тик боқинг Мўмин Мирзолар!**
**Яшарсан ўзингни таниб, укажон,**
**Шу Ватан меҳрига қониб, укажон!**
**Болалик армонни билмагай асли,**
**Сен зилол чашмадан тўйиб ичгайсан.**
**Болалик — орзулар, севинчлар фасли,**
**Сен олам жумбоғин албат ечгайсан.**
**Сен Ватан ўғлони — лочин, укажон,**
**Мен сенга кўнглимни очдим, укажон!**
**Сен ОНА сўзини ёд этдинг бу кун,**
**Мурғак тасаввуринг англаб етмасман.**
**Оламда тенги йўқ МЕҲРИНГ бор учун**
**ЎЗБЕКИСТОН, сени ташлаб**
**кетмасман.**
**Яшарсан ўзингни таниб, укажон,**
**Шу Ватан меҳрига қониб, укажон!**

**Ашурали БОЙМУРОДОВ.**

• ***Мулоҳаза учун мавзу***

# БОЛАСИЗ ТЎЙ ЎТАДИМИ?

Бозорнинг кишини сескантирувчи ҳозирги қимматчиликларида тўй ҳақида сўз юритишнинг ўзи қийин бўлиб қолди. Лекин кексаларимиз айтганларидек, «Юрт тинч бўлса бўлгани, кишини ҳамиша тўйга етказсин», деймиз.

ТЎЙ — эл-юрт шодликларининг такрорланмас куни. Бу кунни айниқса, биз — ўзбек халқи чексиз интиқлик билан кутамиз. Ота-оналаримиз-чи, бир парча этни бешикка солган кунлариданоқ шу кунларга етганларидан шукроналар айтадилар. Ахир, «Болангни бешикка сол, молини сандиққа», дейишлари бежиз эмас.

Ниҳоят, неча йиллик интизорликлар, бедор ўтган кечалар орқада қолиб, ота-оналаримиз кутган шу кун ҳам келди. Ҳамманинг дилида қувонч. Ширин туйғу, я... ният билан хизмат қилаётганлар сон-саноқсиз. Шодиёна тўрида ўз бахтидан энтикиб икки ёш бир жуфт кабутар мисоли ўтиришибди. Келаётган меҳмонлар бениҳоя. У ер, бу ерда ғуж-ғуж қушчалар сингари бир нималарни талашаётган болакайлар. Иссиқ овқатлар, янги дамланган чойларни ташиётган кишилар баъзан уларга: «Ҳой, куясанлар-ку, йўлдан қочларинг!» деб танбеҳ беришади. Болалар эса ўз ўйинлари билан банд.

Бувижонлари, ойижонлари айримларини эркалаб: «тўй шуларники-да, амакиси!», деб юзларидан ўпиб қўйишади. Аммо бу ҳақда чуқурроқ ўйлаб кўрсак-чи? Четдан келган меҳмонлар олдига ёзилган дастурхонга кўзларини пирпиратиб, қўл чўзаётганлари, уларнинг ёнига суқулиб ўтириб олишлари-чи?

Баъзан даврада хунук мақом қилиб ўйнаётган йигит-қизларимизни четдан кузатиб, бир нималарни пичирлашиб, кулиб турган болаларга кўзинг тушиб, хижолат бўласан, киши.

Ҳар бир тўйларимиз хонандасиз, аскиячиларсиз ўтмайди. Ҳатто ота-оналаримиз: «ўғлимни уйлантирсам ёки қизимни чиқарсам, фалончини тўйга айтаман», деб ният қилишади. Айрим ҳолларда эса даврани олиб борувчи баъзи акаларимизнинг айтаётган беҳаё латифаларидан биз катталар каби болажонларимиз ҳам қийқириб кулишади. Мана шундай тўю-томошаларда фарзандларимизга қандай «ҳунар»ларни ўргатаётганимизни ҳам билавермаймиз.

Айрим кайфи тароқ, алп қомат оталаримиз(!), акаларимиз ўртага чиқиб, айиққа ўхшаб лапанглаб «рақс»га тушишлари-чи? Ёки баъзи тўйларимизда даврани олиб борувчиларимиз келин-куёвни ўртага таклиф этишади. Бу «одат»нинг қанчалар тўғри, нотўғрилиги менга қоронғу, аммо қувончдан севинган ота-оналаримиз, қариндош-уруғларимиз уларнинг боши узра атаганларини сочишади. Шундай ҳолларда болажонлар ўзларини ўртага ташлаб, тупроққа қорилиб, сочқи тераётганларини, бир-бирларига урилиб кетган катталар эса, ҳатто уларни оёқлари билан туртаётганларини наҳот кўрмаймиз?!

Тўғри, тўй баҳона узоқ-яқин қариндош-уруғлар дийдор кўришадилар. Фарзандларини бир-бирлари билан таништиришади. Уларнинг улғайганларидан севинишади, лекин...

Эсимда, болалик вақтларимизда ота-онам тўйга кетаётганларида эргашардик. Ҳар қанча ҳархаша қилмайлик, бизни уйда қолдиришарди. Йиғласак, дадам: «тўй боласиз ҳам ўтади», дердилар. Биз эса улар келишлигини кутиб, уй пойлардик. Ҳатто ён қўшниларимизнинг уйида ўтаётган тўйларга ҳам чиқармасдилар.

Ҳозир икки опам турмушга чиқиб, фарзандли бўлишди. Улар ҳам бирор ёққа борадиган бўлишса, фарзандлари биз билан қолишади.

Эндиликда ўзимиз ҳам улғайиб, гоҳо дугоналаримиз турмушга чиқаётганларида катта давраларда ўтирамиз. Фақат узатилаётган қизни ота-онам таниган, кимнинг хонадонидан эканлигини билганларидан сўнггина. Қариндошларимизникига эса ота-онам укаларим билан боришади. Баъзан ранжиган бўламан. Шунда онам: «Қизларнинг тўйга бориши хунук бўлади, болам. Айниқса, ота-онаси етагида. Менинг назаримда, улар ўз қизларини кўз-кўз қилгани олиб борганга ўхшайдилар. Укаларинг эса хизмат қилиши керак», дейдилар.

Негадир бу фикрга қўшилгим келмайди-ю, лекин ҳақиқат барибир ҲАҚИҚАТ-ДА!..

Саломат **АБДУРАҲМОНОВА.**

## ЯНГИ КЕНГАШ

Агросаноат комплекси ходимлари касаба уюшмаси Янгийўл ноҳия қўмитаси яқинда шаҳар ва ноҳия тармоқлар касаба уюшмаларининг йиғилишини ўтказди. Унда Янгийўл шаҳар ва ноҳия касаба уюшмалари Кенгаши тузилди. Кенгашга асосан соҳа касаба уюшмалари иш фаолиятига ёрдам бериш, ҳал бўлмаётган масалалар бўйича юқори ташкилотларга мурожаат қилиш, халқ фаровонлиги йўлида қилинаётган ишларга кўмаклашиш вазифалари юклатилди. Шаҳар ва ноҳия савдо-сотиқ, маданият, соғлиқни сақлаш, алоқа, маиший хизмат кўрсатиш давлат корхоналари, таълим тарбия ва бошқа тармоқларнинг касаба уюшма ташкилотлари янги Кенгашга аъзо бўлиб кирдилар. Кенгаш раиси этиб агросаноат комплекси ходимлари Янгийўл ноҳия қўмитаси раиси Қ. Э. Эралиев сайланди.

**Л. ИНОҒОМОВА.**

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.


## ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРИШЛАР

«СРЕДАЗЭЛЕКТРОАППАРАТ»

ИЛМИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ

**кооперативлар ва кичик корхоналарга, шунингдек, якка тартибдаги хусусий меҳнат билан шуғулланувчи шахсларга**

— ишлаб чиқариш чиқиндиларини;

— бронза, жез ва пўлатдан турли хил конструкцияларни қолиплашни

**ТАВСИЯ ЭТАДИ**

**Ўзингизни қизиқтирган барча масалалар бўйича 91-19-81, 91-26-64 телефонлари орқали савдо-сотиқ бўлимига мурожаат қилишингиз мумкин.**


Қибрай ноҳияси матлубот жамиятлари уюшмасининг бошқарув ҳайъати «Истиқбол» ташқи савдо, тайёрлов, ишлаб чиқариш фирмасининг бош директори Х. М. Абдураҳмоновага онаси

Муаззам ТОЛИПБЕКОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.


Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334806, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар — 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар — 325666.

● Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—3 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Навбатчи муҳаррир: 14 Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 18.30 30579 нусха босилди.